

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
І РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО”**

**Харків
2018**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
І РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО”

(перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень
галузі знань 08 “Право”
спеціальності 081 “Право”)

для студентів 2 курсу денної форми навчання

Харків
2018

Методичні матеріали і рекомендації до вивчення навчальної дисципліни “Адміністративне право” (перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень галузі знань 08 “Право” спеціальності 081 “Право”) для студентів 2 курсу денної форми навчання / уклад.: Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, В. В. Зуй та ін. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2018. 117 с.

У к л а д а ч і: Ю. П. Битяк,
В. М. Гарашук,
В. В. Зуй,
І. М. Балакарева,
Д. О. Біленська,
І. В. Бойко,
О. Т. Зима,
І. Г. Ігнатченко,
М. С. Ковтун,
Д. В. Лученко,
О. О. Марченко,
Н. П. Матюхіна,
Н. Б. Писаренко,
Я. С. Рябченко,
О. М. Соловйова,
В. А. Сьоміна,
С. А. Федчишин,
О. Б. Червякова

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2018

ВСТУП

Адміністративне право – навчальна дисципліна, яка викладається із метою надання студентам знань про правове забезпечення і реалізацію прав, свобод і задоволення інтересів громадян у відносинах з органами державного управління і місцевого самоврядування (їх представниками), порядок виконання державою своїх управлінських функцій, моделі публічного адміністрування, форми і методи управління й особливості управлінського впливу в різних сферах суспільного життя.

У навчальному процесі використовуються такі форми, як лекції, практичні заняття, індивідуальні і групові консультації, виконання студентами самостійних завдань, їх участь в науково-дослідній роботі.

У результаті опанування навчальної дисципліни студенти повинні:

знати предмет, метод, систему та принципи адміністративного права, зв'язок цієї галузі права з іншими галузями права; співвідношення державного управління, публічного адміністрування та виконавчої влади; основні проблеми науки адміністративного права; поняття та особливості адміністративно-правових норм і відносин; джерела адміністративного права; суб'єкти адміністративного права та елементи їх статусу; функції, форми і методи державного управління; сутність і зміст адміністративного процесу; окремі адміністративні провадження; сутність адміністративної юстиції та адміністративного судочинства в Україні; поняття та основні риси адміністративної відповідальності; поняття та склад адміністративного правопорушення; систему та види адміністративних стягнень, правила та строки їх накладення; органи адміністративної юрисдикції у справах про адміністративні правопорушення; правила провадження в справах про адміністративні правопорушення та заходи забезпечення провадження; правові засади і організацію управління економікою, соціально-культурною сферою та адміністративно-політичною діяльністю;

уміти використовувати отримані знання в практичній діяльності; вільно орієнтуватися в системі нормативно-правових

актів, які регламентують відносини у сфері державного управління й публічного адміністрування; аналізувати й коментувати відповідні нормативні положення; прогнозувати напрями здійснення реформ у зазначеній сфері; користуватися сучасною науковою і спеціальною літературою, електронними юридичними базами даних, іншими інформаційними джерелами.

Зважаючи на чисельність нормативно-правових актів, якими врегульовуються відносини у сфері державного управління, при вивченні навчальної дисципліни “Адміністративне право” студентам пропонується здійснювати пошук необхідних актів на інтернет-сайті: zakon1.rada.gov.ua.

Крім того, рекомендовано таку літературу до усіх тем:

Адміністративне право України: підруч. / В. М. Гарашук, В. В. Богущкий та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гарашука, В. В. Зуй. Харків: Право, 2012. 656 с.

Адміністративне право. Альбом схем: навч. посіб. / Ю. П. Битяк, В. В. Зуй, В. М. Гарашук та ін.; Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харків: Право, 2015. 150 с.

Адміністративне право. Загальна частина: навч. посібник / за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. В. Зуй. Харків: Одиссей, 2011. 240 с.

Адміністративне право України. Академічний курс: підручник / Т. О. Коломоєць. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.

Адміністративне право України. Академічний курс: підручник у 2 т. / відп. ред. В. Б. Авер'янов. Київ: Юрид. думка, 2007. Т.1: Загальна частина. 592 с.

Адміністративне право України. Академічний курс: підручник у 2 т. / відп. ред. В. Б. Авер'янов. Київ: Юрид. думка, 2009. Т.2: Особлива частина. 600 с.

Адміністративне право України. Загальна частина. Академічний курс: підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків: Золота миля, 2011. 584 с.

Адміністративне право України. Особлива частина. Академічний курс: підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків: Золота миля, 2013. 840 с.

Антологія української юридичної думки: у 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. Том 5 : Поліцейське та адміністративне право / упоряд.: Ю. І. Римаренко,

В. Б. Авер'янов, І. Б. Усенко; відп. ред. Ю. І. Римаренко, В. Б. Авер'янов. Київ: Юрид. кн., 2003.

Загальне адміністративне право: підручник / Грищенко І. С., Мельник Р. С., Пухтецька А. А. та ін.; за заг. ред. І. С. Грищенка. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 568 с.

Битяк Ю. П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади: монографія. Харків: Право, 2005. 304 с.

Гаращук В. М. Контроль та нагляд у державному управлінні: монографія. Харків: Фоліо, 2002. 176 с.

Европейский суд по правам человека. Избранные решения: в 2 т. М. : НОРМА, 2000. URL: <http://www.echr.ru>.

Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 256 с.

Константий О. В. Джерела адміністративного права України: монографія. Київ: Рада, 2005. 120 с.

Курс адміністративного права України : підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух та ін.; за ред. В. В. Коваленка. Київ: Юрінком Інтер, 2012. 808 с.

Малиновський В. Я. Державне управління: навч. посібник / В. Я. Малиновський. 3-тє вид., доповн. та переробл. Київ: Атіка, 2009. 608 с.

Права громадян у сфері виконавчої влади: адміністративно-правове забезпечення реалізації та захисту / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Наук. думка, 2007. 587 с.

Фіночко Ф. Д. Витоки адміністративного права. *Вісник Академії правових наук України*. 2003. № 4. С. 171–177.

ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Денна форма навчання

№	Тема	Всього годин	У тому числі		
			лекції	практичні заняття	самостійна робота

I. Адміністративне право та державне управління – 34 години

1	Предмет, метод, система та принципи адміністративного права	6	2	2	2
2	Державне управління, публічне адміністрування та виконавча влада	6	2	2	2
3	Адміністративно-правові норми і джерела адміністративного права	12	2	4	6
4	Адміністративно-правові відносини	10	2	2	6
	Усього:	34	8	10	16

II. Суб'єкти адміністративного права – 30 години

5	Громадяни – суб'єкти адміністративного права	6	2	2	2
6	Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування як суб'єкти адміністративного права	8	2	2	4
7	Громадські об'єднання та політичні партії як суб'єкти адміністративного права	6	2	2	2
8	Державні службовці як суб'єкти адміністративного права	10	2	2	6
	Усього:	30	8	8	14

III. Функції, форми та методи державного управління – 26 годин

9	Функції та форми державного управління	8	2	2	4
---	--	---	---	---	---

10	Адміністративно-правові методи державного управління	12	4	4	4
11	Адміністративно-правові режими	6	2	2	2
	Усього:	26	8	8	10

IV. Адміністративний процес – 36 години

12	Адміністративний процес: сутність і зміст	14	2	4	8
13	Окремі адміністративні провадження	10	2	4	4
14	Адміністративна юстиція	6	2	2	2
15	Адміністративне судочинство в Україні	6	2	2	2
	Усього:	36	8	12	16

V. Адміністративна відповідальність – 48 годин

16	Адміністративна відповідальність. Адміністративне правопорушення, його склад	10	2	4	4
17	Система і види адміністративних стягнень. Правила і строки накладення адміністративних стягнень	12	4	4	4
18	Органи адміністративної юрисдикції у справах про адміністративні правопорушення	10	2	2	6
19	Провадження у справах про адміністративні правопорушення. Заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення	16	4	6	6
	Усього:	48	12	16	20

VI. Правові засади і організація управління економікою, соціально-культурним будівництвом та адміністративно-політичною діяльністю – 21 година

20	Правові засади і організація управління економікою, соціально-культурним будівництвом та адміністративно-політичною діяльністю	21	4	2	15
	Усього:	21	4	2	15
	Разом:	195	48	56	91

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Предмет, метод, система і принципи адміністративного права

Питання для обговорення

1. Адміністративне право як галузь права, його предмет і метод.
2. Принципи адміністративного права.
3. Співвідношення адміністративного права з іншими галузями права.
4. Система адміністративного права.

З а в д а н н я

1. Мешканець Харківської обл. гр. Д. звернувся до Центру надання адміністративних послуг м. Харків із заявою, у якій просив видати йому посвідчення мисливця. Державний адміністратор Центру запропонував гр. Д. заповнити анкету мисливця й додати до заяви дві фотокартки, а також копії паспорта і довідки про присвоєння ідентифікаційного коду. Адміністратор повідомив, що через 30 днів від дати подання заяви гр. Д. має відвідати Центр із тим, щоб дізнатися, чи вирішене питання щодо видачі йому посвідчення мисливця. У разі задоволення прохання у той же день гр. Д. зможе отримати відповідний документ.

Чи належать відносини, які виникли в даному випадку, до таких, що становлять предмет адміністративного права? Обґрунтуйте свою відповідь, вказавши ознаки цих відносин.

2. До гр. А., який перебував у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратив здатність самостійно пересуватися, поліцейським було вжито заходи поліцейського піклування, а саме його доставлено до найближчого лікувального закладу з тим, щоб його там оглянули і встановили, чи не пов'язана нездат-

ність гр. А. пересуватися із хворобливим, не обумовленим сп'янінням станом.

Поліцейський не роз'яснював гр. А. його права, бо гр. А., на думку поліцейського, не міг усвідомлювати свої дії і керувати ними. Із тієї самої причини гр. А. не було надано для підписання протокол про застосування до нього поліцейського піклування.

Норми якої галузі права регламентують діяльність поліції? Чи виникли в даному випадку відносини, що становлять предмет адміністративного права? Обґрунтуйте свою відповідь.

3. Керуючись Положенням про дозвільну систему, керівник управління поліції анулював виданий гр. А. дозвіл на придбання, зберігання і носіння мисливської гладкоствольної зброї. Рішення про анулювання дозволу прийнято на підставі акта, складеного працівниками поліції. У вказаному акті зафіксовано, що гр. А. зловживає спиртними напоями, внаслідок чого перебуває на обліку в наркологічному диспансері за місцем реєстрації постійного місця проживання.

Назвіть учасників відносин, які виникли у даному випадку. Чи належать ці відносини до таких, що становлять предмет адміністративного права? Охарактеризуйте метод правового регулювання, переважно використаний при побудові норм, що регламентують дані відносини?

4. Комісією, утвореною за рішенням міністра екології та природних ресурсів України, проведена позапланова перевірка дотримання приватним підприємством « Утильсировина» Ліцензійних умов проведення господарської діяльності із здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами. Голова комісії на вимогу директора приватного підприємства до початку перевірки надав йому роз'яснення щодо її підстав і порядку. Обґрунтовуючи законність даного заходу, посадовець посилався на приписи законів України « Про ліцензування видів господарської діяльності» , « Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» , а також на нормативні положення, об'єднані у Порядку контролю за додержанням

Ліцензійних умов провадження господарської діяльності із здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами.

Ознайомтесь із переліченими вище актами. Визначте, до якої з частин системи адміністративного права – Загальної чи Особливої – належать адміністративно-правові норми, розміщені в кожному з цих документів. Відповідь обґрунтуйте.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Положення про дозвільну систему : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/576-92-п>

Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>

Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/222-19>

Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/877-16>

Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/877-16>

Порядок контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності із здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами: затв. наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 04.11.2011 р., зареєстр. в Міністерстві юстиції України 27.12.2011 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1548-11>

Авер'янов В. Нова доктрина українського адміністративного права: концептуальні позиції. *Право України*. 2006. № 5. С. 11–17.

Бойко І. В. До питання про предмет адміністративного права. *Адміністративне право і процес*. 2016. № 1 (15). С. 5–12.

Колпаков В., Мацелик Т. Предмет адміністративного права: оновлення парадигми. *Право України*. 2010. № 8. С. 110–115.

Комзюк А. Т., Гриценко І. С. Деякі проблеми предмета та системи адміністративного права. *Вісник Одеського університету внутрішніх справ*. 2004. № 4. С. 77–80.

Мельник Р. С. Система адміністративного права України: монографія. Харків : Вид-во Харків. нац. ун-ту внутр. справ, 2010. 398 с.

Пухтецька А. А. Європейські принципи адміністративного права : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2012. 240 с.

Пухтецька А. А. Про зміст та спрямованість принципів адміністративного права. *Адміністративне право і процес*. 2014. № 3 (9). С. 73–86.

Шевелін Д. А. Диспозитивність в адміністративному праві – нові ознаки методу правового регулювання. *Форум права*. 2008. № 1. С. 453–458. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-1/08sdamp.pdf>

Т е м а 2. Державне управління, публічне адміністрування та виконавча влада

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Управління як соціальне явище.
2. Поняття й ознаки державного управління, його співвідношення з публічним адмініструванням.
3. Сутність виконавчої влади.
4. Співвідношення виконавчої влади, державного управління та адміністративного права.

З а в д а н н я

5. Відомий французький теоретик менеджменту, засновник адміністративної школи управління А. Файоль навів таке наукове визначення поняття «управління»: «Управляти означає: 1) передбачати, тобто враховувати майбутнє, розробляти програму

дій; 2) організувати, тобто будувати подвійний – матеріальний і соціальний – організм установи; 3) розпоряджатися, тобто примушувати персонал належним чином працювати; 4) координувати, тобто зв'язувати, поєднувати, гармонізувати усі дії та зусилля; 5) контролювати, тобто турбуватися про те, щоб все здійснювалося відповідно до встановлених правил та наданих розпоряджень» .

Як, на Вашу думку, можна чи ні запропоноване А. Файо-лем визначення використовувати для характеристики державного управління в Україні?

6. Французький політолог Р. Грегорі у своїй монографії «Французька цивільна служба» визначає державне управління як «особливу соціальну функцію, виконання якої спрямоване на впорядкування й розвиток усього суспільства, де державний чиновник виступає спеціальним агентом влади» .

Англійські політологи Джон Грінвуд і Девід Вільсон вважають, що державне управління – це «діяльність, організація інститутів і предметів вивчення».

Яка з двох точок зору Вам вважається найбільш доречною?

7. Гр. М. звернувся до Федунської сільської ради Шишацького району Полтавської області із запитом на отримання публічної інформації, а саме копій всіх рішень сільради за період з 01.07.2015 р. по 31.12.2015 р. Цю інформацію він просив надати в електронній формі на вказану ним у запиті електронну адресу. Сільська рада направила гр. М. лист, в якому містилося повідомлення про неможливість надати копії рішень сільської ради за період з 01.07.2015 р. по 31.12.2017 р., оскільки дані рішення в електронній формі відсутні. Натомість гр. М. запропоновано особисто з'явитися до Федунської сільської ради для отримання запитуваної інформації.

Вважаючи дії Федунської сільської ради такими, що не відповідають вимогам законодавства та порушують його права, гр. М., посилаючись на ст. 3, 19, 34 Конституції України, ст. 1, 3–5, 13, 14, 20, 22 Закону України «Про доступ до публічної інформації» , ст. 87, 90, 94, 267 КАС України звернувся із позо-

вом до адміністративного суду.

Чи можна віднести Федунську сільську раду до суб'єктів державного управління?

Чи було у даному випадку порушено принципи державного управління, які саме? Відповідь обґрунтуйте.

8. Посадовими особами Держпродспоживслужби України з 5 по 23 вересня 2016 р. проведено планову перевірку готелю «Лермонтовський» із питань дотримання законодавства про заходи щодо попередження зменшення вживання тютюнових виробів. Перевіркою встановлено, що в готелі не відведені спеціальні місця для куріння чи приміщення, обладнані витяжною вентиляцією або іншими засобами для видалення тютюнового диму і в яких розміщено інформацію, передбачену чинним законодавством. Приписом до акта перевірки зобов'язано відвести у строк до 20.10.2016 р. спеціальні місця для куріння відповідно до вимог чинного законодавства. У той же час посадовою особою Держпродспоживслужби 12.10.2016 р. була винесена постанова про накладання стягнень, передбачених Законом України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів та їх шкідливого впливу на здоров'я населення» і накладено на готель фінансову санкцію у розмірі 10000 грн.

Які принципи державного управління було порушено суб'єктом владних повноважень при винесенні постанови? Відповідь обґрунтуйте.

9. Проаналізуйте положення статті 2 Кодексу адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р.

Визначте, хто може бути віднесений до суб'єктів владних повноважень. Які вимоги ставляться до цих суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій? Розкрийте їх зміст.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Кодекс адміністративного судочинства України від 07.06.2005 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–36, № 37. Ст. 446 (з наст. змін. і допов.).

Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. Там само. 2014. № 13. Ст. 222 (з наст. змін. і допов.).

Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011р. Там само. 2011. № 38. Ст. 385 (з наст. змін. і допов.).

Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20–21. Ст. 190 (з наст. змін. і допов.).

Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. Там само. 2011. № 32. Ст. 314 (з наст. змін. і допов.).

Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. Там само. 1996. № 47. Ст. 256 (з наст. змін. і допов.).

Демократичні засади державного управління та адміністративне право: монографія / Ю. С. Шемшученко, В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко та ін.; за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Юрид. думка, 2010. Гл. 1. Демократія та державне управління: питання взаємозв'язку. С. 11–31.

Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право: монографія / В. Б. Авер'янов, В. А. Дерещ, А. М. Школик та ін.; за ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Юстиніан, 2007. Гл. 1. Сучасні європейські концепції державного управління. С. 9–32.

Ославський М. І. Виконавча влада в Україні: організаційно-правові засади: навч. посібник. Київ: Знання, 2009. Розд. 1. Виконавча влада як гілка влади в Україні. С. 12–23.

Файоль А. Общее и промышленное управление / пер. с франц. // Классики менеджмента. Вып. 2. Москва; 1992. 151 с.

Gregoire R. The French civil service. Brussels, 1974. P. 15–22.

Greenwood J., Wilson D. Public administration in Britain. Wimchester, 1984. P. 1.

Т е м а 3. Адміністративно-правові норми і джерела адміністративного права

(практичне заняття № 1)

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Адміністративно-правові норми, їх головні ознаки.
2. Класифікація адміністративно-правових норм.

З а в д а н н я

10. *Який з нижченаведених актів Міністерства юстиції України вміщує адміністративно-правові норми? Відповідь обґрунтуйте.*

А. Наказ Міністра юстиції України про затвердження граничної чисельності працівників Міністерства юстиції України.

Б. Рішення щодо невідповідності найменування юридичної особи вимогам Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їх символіки».

В. Наказ Міністра юстиції України про призначення на посаду заступника Міністра юстиції України – керівника апарату.

Г. Наказ Міністра юстиції України про встановлення умов допуску громадян та посадових осіб органів місцевого самоврядування, уповноважених на вчинення нотаріальних дій, до провадження нотаріальної діяльності.

Д. Рішення про анулювання свідоцтва про присвоєння кваліфікації судового експерта особі, яка не є працівником державних спеціалізованих установ.

11. Знаходячись на борту повітряного судна, яке виконувало рейс Донецьк–Львів, гр. П. гучно співав. Інші пасажирки неодноразово зверталися до нього із проханням припинити спів, однак гр. П. не реагував на їх зауваження. Бортпровідниця повідомила гр. П., що він порушує правила поведінки на повітряному судні, чим заважає екіпажу і пасажирам, а тому до нього можуть бути застосовані примусові заходи.

Зверніться до Правил повітряних перевезень пасажирів і багажу та приписів Кодексу України про адміністративні правопорушення й, використовуючи їх положення, сформулюйте 2–3 норми права за класичною структурою. Які ознаки притаманні сформульованим нормам? З огляду на ці ознаки, чи можна вважати дані норми адміністративно-правовими?

12. Студент 4 курсу юридичного вищого навчального закладу Ц. працював над науковою роботою з адміністративного права, яку він мав намір представити на конкурс. Із метою отримання інформації, необхідної для виконання роботи, студент Ц. вирішив звернутися до Міністерства юстиції України із запитом, у якому просив повідомити його, які постанови Кабінету Міністрів України були оскаржені фізичними та/чи юридичними особами до суду впродовж 2011–2012 рр. через їх невідповідність закону. Перш ніж надіслати такий запит, студент Ц. дослідив положення Закону України «Про доступ до публічної інформації» і зробив висновок, що Закон складається переважно із адміністративно-правових норм.

Чи згодні Ви зі студентом Ц.? Які ознаки притаманні адміністративно-правовим нормам? Наведіть приклади приписів, що включені до тексту Закону України “Про доступ до публічної інформації”. Серед наведених прикладів знайдіть норми: а) регулятивні й охоронні; б) зобов’язуючі, забороняючі та уповноважуючі; в) матеріальні і процесуальні.

13. До відділу державної реєстрації актів цивільного стану звернувся гр. С. із заявою про зміну по батькові. У цьому проханні йому було відмовлено. Відділ реєстрації посилався на положення Цивільного кодексу України, відповідно до якого фізична особа має право на зміну по батькові у разі зміни її батьком свого власного імені або виключення відомостей про нього як батька дитини з актового запису про її народження. Жодна з підстав у заяві гр. С. зазначена не була.

Рішення про відмову гр. С. оскаржив до начальника відділу реєстрації і на обґрунтування своїх вимог навів позицію Європейського суду з прав людини, висловлену у рішенні у

справі «Гарнага проти України».

Чи врегульовано відносини, що сформувалися у даному випадку, за допомогою адміністративно-правових норм? Назвіть акти, в яких закріплено норми, що регламентують дані відносини. Надайте характеристику цим нормами й визначте їх галузеву належність. Чи складаються названі вами акти з норм, що презентують одну галузь права?

(практичне заняття № 2)

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Джерела адміністративного права.
2. Систематизація адміністративного права.

З а в д а н н я

14. Згідно із Статутом Ради Європи, до якого Україна приєдналася у 1995 р., орган, який діє від імені Ради Європи, – Комітет міністрів. Його членами є міністри закордонних справ країн – членів Ради Європи. Одна із форм діяльності Комітету – прийняття рекомендацій.

У 2003 р. Комітет міністрів РЄ прийняв Рекомендацію про виконання адміністративних рішень і судових рішень в галузі адміністративного права.

Ознайомтеся з даною Рекомендацією. Чи вважаєте Ви, що вона є джерелом адміністративного права? Відповідь обґрунтуйте. Який вплив мають рекомендації Комітету міністрів Ради Європи на стан нормативного регулювання та/або формування правозастосовної практики у сферах, що належать до відання адміністративного права?

15. Конституційний Суду України 30 травня 2001 р. ухвалив рішення у справі за конституційним зверненням відкритого акціонерного товариства « Всеукраїнський Акціонерний Банк» щодо офіційного тлумачення положень п. 22 ч. 1 ст. 92 Конституції України й ч. 1, 3 ст. 2, ч. 1 ст. 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Зазначеним рішенням Суд констатував наступне:

«1. Положення пункту 22 частини першої статті 92 Конституції України треба розуміти так, що ним безпосередньо не встановлюються види юридичної відповідальності. За цим положенням виключно законами України визначаються засади цивільно-правової відповідальності, а також діяння, що є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями як підстави кримінальної, адміністративної, дисциплінарної відповідальності, та відповідальність за такі діяння. Зазначені питання не можуть бути предметом регулювання підзаконними нормативно-правовими актами.

2. З огляду на те, що за чинним Кодексом України про адміністративні правопорушення суб'єктами адміністративної відповідальності є фізичні особи, у частині третій статті 2 цього Кодексу під словосполученням «законодавством, ще не включене до Кодексу» слід розуміти закони, що встановлюють відповідальність фізичних осіб за вчинення адміністративних правопорушень, які ще не включені в установленому порядку до зазначеного Кодексу.

3. Положення частини першої статті 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення, згідно з яким адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше як через два місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні – два місяці з дня його виявлення, слід розуміти так, що передбачені цією статтею строки не застосовуються у випадках притягнення юридичних осіб до відповідальності за порушення валютного чи податкового законодавства».

Проаналізуйте наведені положення. Чи вважаєте Ви, що вони вміщують загальнообов'язкові правила поведінки, які регламентують суспільні зв'язки, охоплені предметом адміністративного права? З огляду на надану відповідь зробіть висновки щодо можливості віднесення рішень Конституційного Суду України до джерел права, зокрема, адміністративного. Висновки обґрунтуйте.

16. Європейський суд з прав людини у рішенні у справі «*Веренцов проти України*» від 11.04.2013 р. встановив порушен-

ня Україною низки положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. Зокрема, Суд відзначив, що: а) мало місце втручання у право заявника на свободу мирних зібрань; б) заявник був притягнутий до адміністративної відповідальності за порушення порядку проведення демонстрацій, який на момент вчинення правопорушення з належною чіткістю не був встановлений національним законодавством; в) під час розгляду справи про притягнення заявника до відповідальності не були дотримані гарантії права на справедливий суд.

Ознайомтеся з даним рішенням Європейського суду з прав людини. З урахуванням приписів Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» сформулюйте свою позицію щодо можливості віднесення цього рішення Суду до джерел адміністративного права. Позицію обґрунтуйте.

17. У Концепції адміністративної реформи в Україні наголошено, що ефективне правове супроводження реформи передбачає подальшу систематизацію адміністративного права. У зв'язку з цим Концепцією визначено способи, які бажано використовувати при упорядкуванні норм адміністративного права, й закріплено перелік нормативних документів, що мають бути прийняті внаслідок такого упорядкування.

Проаналізуйте відповідні положення Концепції. Назвіть способи систематизації адміністративного права, які згадуються у цих положеннях. На необхідності прийняття яких нормативно-правових актів наголошують автори Концепції? Охарактеризуйте ці акти, визначивши суспільні відносини, що мають регламентуватися їх нормами. Які з цих актів на сьогодні прийняті? Чи складаються вони повністю із адміністративно-правових норм?

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Повітряний кодекс України: Закон України від 19.05.2011 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3393-17>

Правила повітряних перевезень пасажирів і багажу : затв.

наказом Міністерства інфраструктури України від 30.11.2012 р., зареєстр. в Міністерстві юстиції України 28.12.2012 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z2219-12>

Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>

Статут Ради Європи : ухвалений 05.05.1949 р. та ратифікований Україною 31.10.1995 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_001

Рішення Європейського суду з прав людини у справі « Веренцов проти України» від 11.04.2013 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/974_945/page

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням відкритого акціонерного товариства « Всеукраїнський Акціонерний Банк» щодо офіційного тлумачення положень пункту 22 частини першої статті 92 Конституції України, частин першої, третьої статті 2, частини першої статті 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про відповідальність юридичних осіб) від 30.05.2001 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-01>

Рекомендація № Rec (2003)16 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про виконання адміністративних рішень та судових рішень в галузі адміністративного права : прийнята на засіданні Комітету міністрів Ради Європи 09.09.2003 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_692

Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>

Рішення Європейського суду з прав людини у справі « Гарнага проти України» від 16.08.2013 р. *Офіційний вісник України*. 2014. № 1. Ст. 30.

Капінус Р. Ю. Деякі аспекти проблематики джерел адміністративного права на прикладі країн романо-германської правової системи (Італії, Франції, Німеччини). *Право України*. 2013. № 10. С. 298–304.

Курило В. І. Про систему джерел адміністративного права України. URL: http://www.nbuv.v.ua/portal/natural/Npnau/Yur/2009_2/index.html

Тема 4. Адміністративно-правові відносини

Питання для обговорення

1. Поняття та особливості адміністративно-правових відносин.
2. Види адміністративно-правових відносин.

Завдання

18. *Вкажіть, які із наведених нижче є адміністративно-правовими відносинами, і дайте їм характеристику.*

1) Міністерство освіти і науки України і приватний вищий навчальний заклад щодо перевірки діяльності останнього; 2) студентський профспілковий комітет і студент з приводу надання матеріальної допомоги студенту; 3) громадянин України і особа без громадянства щодо укладення договору купівлі-продажу нерухомості; 4) Міністерство внутрішніх справ України і Міністерство освіти і науки України щодо видання спільного акта; 5) орган внутрішніх справ і громадянин з приводу складання іспиту на право керувати транспортним засобом; 6) адміністрація підприємства і робітник щодо надання відпустки; 7) громадянин і представник громадського формування з охорони громадського порядку щодо складання останнім протоколу про адміністративне правопорушення.

19. Громадянин Д. у жовтні 2016 р. переїхав на постійне місце проживання до м. Харкова. Він 1 грудня 2016 р. звернувся до Центру надання адміністративних послуг для реєстрації місця проживання, для чого подав документи: заяву, паспорт громадянина України, квитанцію про сплату адміністративного збору, свідоцтво про право власності на квартиру. Наступного дня громадянину Д. було повернуто паспорт із проставленою відміткою про реєстрацію місця проживання, а також вручено постанову про притягнення до адміністративної відповідальності за ст. 197 Кодексу України про адміністративні правопорушення за порушення строків реєстрації місця проживання, пе-

редбачених законодавством.

Назвіть учасників відносин, які виникли у даній ситуації? Чи існує між ними суспільний зв'язок, якому притаманні ознаки адміністративно-правових відносин? Які це ознаки?

20. Отримавши вищу медичну освіту, гр. А. вирішив відкрити приватний кабінет і зайнятися медичною практикою. Він звернувся до державного реєстратора з проханням зареєструвати його як суб'єкта підприємницької діяльності. Після отримання свідоцтва про державну реєстрацію фізичної особи-підприємця гр. А. подав до Міністерства охорони здоров'я України документи для отримання ліцензії на проведення медичної практики.

Назвіть учасників відносин, які виникли у даній ситуації? Чи існує між ними суспільний зв'язок, якому притаманні ознаки адміністративно-правових відносин? Які це ознаки?

21. Вища кваліфікаційна комісія суддів України (ВККСУ) на своєму офіційному веб-сайті розмістила оголошення про проведення добору кандидатів на посаду судді Касаційного цивільного суду, що діє у складі Верховного Суду.

Стати суддею виявив намір гр. С. Він подав до ВККСУ відповідну заяву та документи, визначені ст. 71 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». ВККСУ на основі поданих документів здійснила перевірку відповідності С. вимогам до кандидата на посаду судді й ухвалила рішення про його допуск до складення відбіркового іспиту.

Гр. С. успішно склав іспит, але у ході проведення щодо нього спеціальної перевірки, передбаченої ст. 74 Закону «Про судоустрій і статус суддів», ВККСУ отримала інформацію, яка свідчила про невідповідність гр. С. установленим Законом вимогам. За результатами розгляду цієї інформації ВККСУ ухвалила вмотивоване рішення про припинення подальшої участі гр. С. у доборі кандидата на посаду судді. Гр. С. звернувся до адміністративного суду із позовною заявою про визнання зазначеного рішення протиправним і його скасування.

Назвіть учасників відносин, які виникли у даному випадку. Чи існує між ними суспільний зв'язок, якому притаманні ознаки

адміністративно-правових відносин? Обґрунтуйте свою відповідь, визначивши ознаки цих відносин.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України в редакції від 16.04.2017 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1382-15/para033#033>

Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/755-15>

Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/222-19>

Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

Афанасьєв К. Сучасний формат адміністративних правовідноси. *Право України*. 2008. № 11. С. 20–26.

Колпаков В. К. Адміністративно-правові відносини: поняття і види. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2013. № 1. С. 102–104. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2013/ukr/Kolpakov.pdf

Курінний Є. В. Проблематика класифікації адміністративно-правових відносин за їх видами. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України*. 2003. № 2. С. 112–119.

Мельник Р. С. Ще раз про сутність та ознаки публічно-правових відносин. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2008. № 4. С. 55–64.

Муза О. В. До питання про розвиток адміністративних відносин в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2012. № 1. С. 61–65.

Тема 5. Громадяни – суб'єкти адміністративного права

Питання для обговорення

1. Поняття і складові адміністративно-правового статусу громадянина.
2. Адміністративна правосуб'єктність громадянина.
3. Особливості адміністративно-правового статусу іноземців та осіб без громадянства.

Завдання

22. Громадська організація «Християнська Україна» опублікувала у відкритому доступі звернення до народних депутатів із закликом змінити Закон України « Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» . Своє звернення організація мотивувала наступним: приписи Закону порушують права і свободи громадян, зокрема, право на недоторканність особи, право на свободу пересування і вільний вибір місця проживання, право на таємницю особистого і сімейного життя особи та інші гарантовані Конституцією України права людини і громадянина, адже унікальний номер запису в Реєстрі, а також відцифровані відбитки пальців рук підлягають обов'язковому внесенню на безконтактний електронний носій документів, що посвідчують особу, її спеціальний статус і підтверджують громадянство України. Це створює умови для відстеження місцезнаходження усіх громадян України, іноземців та осіб без громадянства, що є порушенням права особи на невтручання в її особисте і сімейне життя, а також права на свободу пересування.

Проаналізуйте положення Конституції України, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод і протоколів до неї й поміркуйте, чи дійсно норми Закону України « Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» порушують основоположні права і свободи людини і громадянина.

23. Громадянин Республіки Білорусь А. 22.01.2016 р. прибув в Україну строком на 3 місяці до свого сина, який мешкає в м. Чернігів, а 10.05.2016 р. гр. А. був притягнутий до адміністративної відповідальності за ст. 203 КУпАП. Через місяць Головне управління Державної міграційної служби України у Чернігівській обл. винесло рішення про примусове повернення гр. А. до батьківщини впродовж 30 днів. Однак гр. А. не виконав дане рішення, мотивуючи це відсутністю коштів для придбання квитка.

Які примусові заходи можуть бути застосовані до гр. А.? Посилаючись на нормативні приписи, визначте порядок їх застосування.

24. П'ятнадцятирічний гр. М. проживав із батьками у приватному будинку. Згодом його батьки придбали за договором купівлі-продажу квартиру. Тоді гр. М. звернувся до районного відділу міграційної служби із заявою про реєстрацію його місця проживання за адресою знаходження цієї квартири. У реєстрації гр. М. було відмовлено із посиланням на те, що квартира належить батькам гр. М., а не йому, проте гр. М. вважав, що такою відмовою порушено його право на вільний вибір місця проживання.

Чи порушено у даній ситуації право гр. М.? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на нормативні положення.

25. До головного управління містобудування та архітектури районної державної адміністрації 01.03.2016 р. звернувся гр. Т. із запитом щодо надання інформації про земельні ділянки комунальної форми власності у межах району, не надані у користування, що можуть бути використані під забудову. Він 25.03.2016 р. отримав відповідь, у якій зазначалося, що така інформація обмежена в доступі і не може бути надана.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. З'ясуйте відмінності у порядку надання відповідей на інформаційні запити від порядку розгляду звернень громадян.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004

Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20.11.2012 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 51. Ст. 716.

Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. Там само. 2011. № 32. Ст. 314 (з наст. змін. і допов.).

Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. Там само. 1996. № 47. Ст. 256 (з наст. змін. і допов.).

Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. Там само. 1992. № 48. Ст. 650 (з наст. змін. і допов.).

Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. *Офіційний вісник України*. 2011. № 83. Ст. 3014 (з наст. змін. і допов.).

Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання: Закон України від 11.12.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 15. Ст. 232 (з наст. змін. і допов.).

Бойко І. В. Роль адміністративного права у формуванні правового статусу людини і громадянина. *Вісник НАПрН України*. 2013. № 2 (73). С. 157–165.

Бойко І. В. Охорона й захист персональних даних адміністративно-правовими засобами. *Вісник НАПрН України*. 2011. № 4 (67). С. 144–152.

Червякова О. Б. Щодо складників адміністративно-правового статусу громадян як учасників інформаційних відносин. *Проблеми законності*. 2011. Вип. 114. С. 134–142.

Тема 6. Органи виконавчої влади й органи місцевого самоврядування як суб'єкти адміністративного права

Питання для обговорення

1. Поняття, ознаки і правове становище органів виконавчої влади.
2. Система й види органів виконавчої влади.
3. Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади.
4. Центральні органи виконавчої влади, їх види.
5. Місцеві органи виконавчої влади. Відносини місцевих органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування.

Завдання

26. Наукою адміністративного права вироблено різні критерії класифікації органів виконавчої влади за: рівнем знаходження органу в системі виконавчої влади, територіальним масштабом його діяльності, характером компетенції, порядком вирішення підвідомчих питань, предметом спрямованості компетенції органу виконавчої влади.

На основі аналізу чинного законодавства України дайте характеристику за вищевказаними критеріями таким органам виконавчої влади, як: Кабінет Міністрів України, Міністерство освіти і науки України, Національне агентство України з питань державної служби, Міністерство охорони здоров'я України, Державне агентство водних ресурсів України, Державна аудиторська служба України, обласна державна адміністрація, Антимонопольний комітет України.

27. *Складіть схеми підпорядкування наведених нижче органів виконавчої влади:*

1) Кабінет Міністрів України, Головне управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Харківській області, Балаклійський районний відділ Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Харків-

ській області, Міністерство оборони України, Міністерство внутрішніх справ України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, райвійськкомат, облвійськкомат, Генеральний штаб Збройних Сил України;

2) Міністерство фінансів України, Фонд державного майна України, Державна аудиторська служба України (Держаудитслужба), Кабінет Міністрів України, Північно-східний офіс Держаудитслужби; Регіональне відділення Фонду державного майна України по Харківській області.

3) Харківська обласна державна адміністрація, Чугуївська районна державна адміністрація Харківської області, Кабінет Міністрів України, Міністерство юстиції України, Головне управління юстиції у місті обласного значення, Державна архівна служба України.

28. На засіданні Кабінету Міністрів України були прийняті такі рішення:

а) про затвердження Положення про Генеральний штаб Збройних Сил України;

б) про затвердження граничної чисельності працівників Міністерства оборони України;

в) про затвердження розмірів посадових окладів працівників і військовослужбовців Збройних Сил України;

г) про присвоєння військових звань особам вищого офіцерського складу Збройних Сил України.

Міністр оборони України видав такі накази:

а) про затвердження складу Громадської ради при Міністерстві оборони України;

б) про затвердження положення про структурні підрозділи апарату Міністерства оборони України;

в) про призначення на посаду першого заступника Міністра оборони України;

г) про затвердження переліку військових посад, які можуть бути заміщені військовослужбовцями-жінками.

Зробіть юридичний аналіз прийнятих рішень з точки зору компетенції органів (посадових осіб), які їх приймали.

29. Наказом Міністра юстиції України були створені територіальні органи Міністерства юстиції України, визначено їх перелік, а також затверджено Положення про Головні територіальні управління юстиції управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, в областях, містах Києві та Севастополі. У цьому Положенні встановлено безпосередню підпорядкованість цих органів Кабінету Міністрів України.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. Визначте порядок створення міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та їх територіальних органів.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. *Офіційний вісник України*. 2014. № 20. Ст. 619.

Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170 (з наст. змін. і допов.).

Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. Там само. 1999. № 20–21. Ст. 190 (з наст. змін. і допов.).

Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 р. Там само. 2011. № 38. Ст. 385 (з наст. змін. і допов.).

Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 р. Там само. 1993. № 50. Ст. 472.

Положення про військові комісаріати: постанова Кабінету Міністрів України від 03.06.2013 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/389-2013-%D0%BF>

Положення про Міністерство оборони України № 671: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 р. *Офіційний вісник України*. 2014. № 97. Ст. 2796.

Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 р. Там само. 2015. № 102. Ст. 3514.

Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 10.09.2015 р. *Офіційний вісник України*. 2014. № 74. Ст. 2105.

Положення про Державну аудиторську службу України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 р. Там само. 2016. № 12. Ст. 506.

Авер'янов В. Б., Пухтецька А. А. Удосконалення організації та діяльності системи органів виконавчої влади з урахуванням європейських принципів і стандартів. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 4. С. 110–117.

Людькова І. Щодо особливостей правового статусу центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом. *Юридичний вісник*. 2014. № 6. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v6_2014/13.pdf

Матюхіна Н.П. Адміністративна реформа у зарубіжних країнах: окремі напрямки реалізації. *Адміністративне право сучасного етапу державотворення: етапи та перспективи розвитку* (21 травня 2016 р.) : зб. науков. праць за матеріалами I Міжн.-практ. конф. Харків: Вид-во Плеяда, 2016. С. 53–58.

Сокурєнко В. В. Адміністративно-правовий статус Міністерства оборони України. *Науковий вісник Херсонського національного університету*. 2015. № 4. С. 159–163.

Тема 7. Громадські об'єднання і політичні партії як суб'єкти адміністративного права

Питання для обговорення

1. Поняття й види громадських об'єднань.
2. Утворення і реєстрація громадських об'єднань.
3. Реєстрація політичних партій і припинення їх діяльності.

Завдання

30. Представник релігійної організації повідомив міський виконавчий комітет про намір провести богослужіння на

центральній площі міста. Секретар міськвиконкому відповів листом, що релігійній організації необхідно отримати дозвіл органу місцевого самоврядування, адже на проведення публічних богослужінь не поширюється законодавство про мирні зібрання. У листі також було зазначено, що в разі недотримання цих вимог міськвиконком прийме рішення про заборону публічного богослужіння.

Проаналізуйте законодавство і з'ясуйте порядок проведення публічних заходів релігійними організаціями. Зверніться до приписів Конституції України і Кодексу адміністративного судочинства України й дайте відповідь на питання: 1) який державний орган має право прийняти рішення про обмеження права мирних зібрань; 2) за яких підстав може бути прийнято таке рішення; 3) який орган може ініціювати прийняття рішення про заборону проведення релігійною організацією публічного богослужіння.

31. Військовослужбовці однієї з військових частин України провели установчий з'їзд і прийняли рішення про створення політичної партії з назвою « Військова партія України» . У статуті партії зазначили, що в разі « виникнення критичної ситуації в суспільстві члени політичної партії готові поновити конституційний лад зі зброєю в руках» .

Уповноважена політичною партією особа звернулася до Міністерства юстиції України з проханням зареєструвати партію, до заяви були додані протокол установчих зборів і статут.

На основі приписів чинного законодавства з'ясуйте: 1) хто має право (а також не має права) бути засновником і членом політичної партії; 2) чи встановлені законом обмеження щодо утворення та діяльності політичної партії; 3) який порядок реєстрації політичної партії; 4) чи може бути заборонена діяльність політичної партії, з яких підстав і в якому порядку.

32. Поліцейські, здійснюючи патрулювання вулиць міста разом з представниками громадської організації з охорони громадського порядку й державного кордону, затримали чоловіка, який гучно лявся й ображав перехожих. При цьому член громадської

організації застосував фізичну силу для того, щоб порушника громадського порядку доставити до відділку поліції.

Розберіться, чи має право представник громадської організації застосовувати заходи фізичного впливу до правопорушників.

33. Громадська організація вирішила заснувати газету, яка розповсюджувалася б на території всієї країни. Представник організації звернувся до Міністерства юстиції України із заявою про реєстрацію друкованого засобу масової інформації й додав до неї необхідні документи. Міністерство юстиції України відмовило в реєстрації, мотивувавши це тим, що громадська організація не має статусу юридичної особи.

Чи були підстави для відмови? Які дії слід вчинити, щоб громадська організація без статусу юридичної особи змогла застосувати друковані засоби масової інформації?

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 р. Там само. 2013. № 1. Ст. 1(з наст. змін. і допов.).

Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. Там само. 2001. № 23. Ст. 118 (з наст. змін. і допов.)

Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 р. Там само. 1991. № 25. Ст. 283 (з наст. змін. і допов.).

Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22.06.2000 р. Там само. 2000. № 40. Ст. 338.

Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. Там само. 2003. № 31 2. Ст. 263.

Положення про державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації: затв. наказом Мінюст України від

21.02.2006 р. (у редакції наказу Мінюст України від 23.04.2007 р. *Офіційний вісник України*. 2006. № 9. Ст. 571.

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини п'ятої статті 21 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (справа про завчасне сповіщення про проведення публічних богослужінь, релігійних обрядів, церемоній та процесій) від 08.09.2016 р. № 6-рп/2016. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-16/card6#Public>

Бойко І. В. Право на свободу об'єднання: сутність, зміст і форми реалізації. *Журнал східноєвропейського права*. 2015. № 13. С. 48–53. URL: <http://easternlaw.com.ua/uk/category/zagalne-administrativne-pravo>

Віхляєв М. Ю. Співвідношення понять “суб'єкти адміністративного права” та “суб'єкти адміністративних правовідносин” у контексті розгляду громадських об'єднань як суб'єктів адміністративного права. *Право і суспільство*. 2013. № 3. С. 50–57.

Віхляєв М.Ю. Специфічність громадських об'єднань у системі суб'єктів адміністративного права України. *Вісник ЗНУ*. 2013. № 2. С. 119–125. URL: <http://law.journalsofznu.zp.ua/contact/1468-vikhlyaev-m-yu-spetsifichnist-gromadskikh-ob-ednan-u-sistemi-sub-ektiv-administrativnogo-prava-ukrajini>

Тема 8. Державні службовці як суб'єкти адміністративного права

Питання для обговорення

1. Поняття й види державних службовців.
2. Правовий статус державних службовців.
3. Проходження державної служби: поняття і стадії.

З а в д а н н я

34. *З'ясуйте, виокремивши статусні ознаки державних службовців і посилаючись на положення чинного законодавства, які з перелічених належать до посад державних службовців?*

1. Заступник голови обласної державної адміністрації. 2. Міністр внутрішніх справ України. 3. Секретар Харківської міської ради. 4. Директор підприємства “Краснокутський маслозавод”. 5. Директор загальноосвітньої школи. 6. Голова Державної аудиторської служби України. 7. Прибиральниця районної державної адміністрації. 8. Радник Президента України. 9. Надзвичайний і Повноважний Посол України в Канаді.

35. *Стосовно начальника відділу районної державної адміністрації В. складено протокол про вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією. У протоколі зазначалося, що В., перебуваючи на посаді державного службовця, на платній основі проводив практичні заняття в місцевому ВНЗ, чим порушив вимогу обмеження щодо сумісництва і суміщення з іншими видами діяльності. Суддя, розглянувши справу, виніс постанову про звільнення В. з посади начальника відділу районної державної адміністрації.*

Зробіть юридичний аналіз ситуації.

36. *Посада начальника відділу Міністерства інфраструктури України 20.05.2016 р. стала вакантною. У зв'язку з цим 25.05.2016 р. Міністром інфраструктури було прийнято рішення про проведення конкурсу на зайняття вакантної посади і через тиждень зроблено відповідне оголошення на офіційному веб-сайті Міністерства. Для участі у конкурсі гр. П. 23.06.2016 р. подав документи. При прийомі документів конкурсна комісія зажадала від гр. П. документи про підтвердження досвіду роботи, а також відомості про його майно, доходи і зобов'язання фінансового характеру і вклади в банках членів його сім'ї. Таку інформацію гр. П. відмовився надати, посилаючись на недоторканність особистого життя й таємницю вкладів. Конкурсна комісія не допустила його до конкурсу. Вважаючи, що свої права порушеними, гр. П. звернувся зі скаргою*

до Національного агентства України з питань державної служби.

Зробіть юридичний аналіз ситуації.

37. Розпорядженням голови обласної державної адміністрації спеціаліста К. було призначено на посаду начальника управління обласної державної адміністрації, у зв'язку з чим йому було присвоєно черговий ранг державного службовця. Заступник начальника управління Б. звернувся до суду зі скаргою на дії голови обласної державної адміністрації, посилаючись на те, що при призначенні К. на вищу посаду не було проведено конкурсу. Крім того, на його думку, К. взагалі не мав права на просування по службі, адже в минулому він неодноразово притягався до дисциплінарної відповідальності, а також отримав негативну оцінку під час останнього оцінювання результатів службової діяльності.

Зробіть юридичний аналіз ситуації.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. (з наступ. змін. і доп.).

Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. *Офіційний вісник України*. 2016. № 3. Ст. 149.

Про дипломатичну службу: Закон України від 20.09.2001 р. Там само. 2001. № 42. Ст. 1881 (з наступ. змін. і допов.).

Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 р. Там же. 2001. № 33. Ст. 175 (з наступ. змін. і допов.).

Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. Там само. 2014. № 87. Ст. 2474 (з наступ. змін. і допов.).

Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби: постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2016 р. Там же. 2016. № 28. Ст. 1116 (з наступ. змін. і допов.).

Питання присвоєння рангів державних службовців та співвідношення між рангами державних службовців і рангами по-

садових осіб місцевого самоврядування, військовими званнями, дипломатичними рангами та іншими спеціальними званнями: постанова Кабінету Міністрів України від 20.04.2016 р. *Офіційний вісник України*. 2016. № 34. Ст. 1329 (з наступ. змін. і допов.).

Про затвердження критеріїв визначення переліку посад працівників державних органів, які виконують функції з обслуговування: постанова Кабінету Міністрів України від 06.04.2016 р. Там же. 2016. № 30. Ст. 1206 (з наступ. змін. і допов.).

Про функціонування Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 10.06.2016 р. Там само. 2016. № 55. Ст. 1931 (з наступ. змін. і допов.).

Битяк Ю. П. Пріоритетні напрями забезпечення ефективного функціонування публічної служби в Україні. *Теорія і практика правознавства*. 2015. Вип. 1 (7). URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/63434/58849>

Кірмач А. В. Конкурсна процедура прийняття на державну службу: європейський досвід правового регулювання. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 1. С. 135–140.

Матюхіна Н. П. Державна служба України на шляху реформування: проблеми кадрового забезпечення. *Форум права*. 2014. № 3. С. 213–218. URL: nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_3_36.pdf

Федчишин С. А. Питання участі державних службовців у політичній діяльності в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія “Юридичні науки”*. 2015. Вип. 2. Т. 2. С. 206–209.

Тема 9. Функції та форми державного управління

Питання для обговорення

1. Поняття функцій державного управління.
2. Форми державного управління, їх види.
3. Акти державного управління: поняття, ознаки та їх види.

4. Вимоги, які висуваються до актів державного управління, наслідки їх недотримання.

З а в д а н н я

38. Статтею 52 Податкового кодексу України передбачено, що за зверненням платників податків контролюючі органи надають безоплатно консультації з питань практичного використання окремих норм податкового законодавства. Пункт 52.2. вказаної статті встановлює, що податкова консультація має індивідуальний характер і може використовуватися виключно платником податків, якому її надано.

Наказом Державної фіскальної служби України затверджено Узагальнюючу податкову консультацію щодо окремих питань оподаткування туроператорської та турагентської діяльності.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Яка форма управлінської діяльності обрана у даному випадку Державною фіскальною службою України?

39. Міністерство юстиції України наказом затвердило Порядок організації та проведення особистого прийому громадян у Державній службі України з питань геодезії, картографії та кадастру та її територіальних органах. Із метою оптимізації процедури особистого прийому громадян голова Служби видав наказ, яким встановив, що вхід до приймальні має здійснюватися за перепустками встановленого зразка. Для виготовлення бланків перепусток Служба уклала договір з друкарнею.

Чи законні дії зазначених суб'єктів? Які форми управлінської діяльності використані в даному випадку?

40. Кабінетом Міністрів України 22.01.2014 р. прийнято постанову « Про внесення змін до пункту 16 Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку» , відповідно до якої зазначений пункт викладено у наступній редакції: « 16. Водомети застосовуються працівниками міліції для припинення масових безпорядків і групових порушень громадського порядку, відбиття нападу на будівлі, приміщення, споруди і транспортні

засоби незалежно від їх належності, захисту громадян і самозахисту від нападу та інших дій, що створюють загрозу їх життю, здоров'ю, житлу чи майну» .

Вважаючи Постанову незаконною, гр. С. вирішив оскаржити її у судовому порядку. Своє звернення до суду він обґрунтував тим, що КМУ невідровідано розширив перелік випадків використання водомету, чим порушив ст. 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. Які вимоги встановлені законодавством до нормативно-правових актів уряду стосовно відповідності європейським стандартам у сфері дотримання прав людини?

41. Комісією з питань поновлення прав реабілітованих Житомирської міської ради 10.10.2004 р. прийнято рішення, яким передбачено повернення спадкоємцям реабілітованого гр. Р будинку, вилученого в останнього у зв'язку з необґрунтованим засудженням з політичних мотивів.

До суду звернувся гр. С, який разом із родиною на законних підставах проживає у цьому будинку, за оскарженням рішення Комісії, вказуючи на те, що його прийнято без урахування усіх обставин справи і без дотримання необхідного балансу між будь-якими несприятливими наслідками.

Суд першої інстанції визнав рішення Комісії протиправним. Не погоджуючись, Комісія звернулася зі скаргою до апеляційного суду, у якій просила рішення попередньої судової інстанції скасувати. Обґрунтовано скаргу було тим, що оскаржуване рішення Комісії за своєю правовою природою є листом, а не правовим актом індивідуальної дії, у зв'язку з чим не породжує для гр. С і його родини жодних прав і обов'язків і не може бути визнане протиправним.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. Якими ознаками характеризуються індивідуальні акти управління? Яким вимогам повинні відповідати індивідуальні акти управління?

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х
а к т і в т а л і т е р а т у р и

Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13. Ст. 112.

Про затвердження Правил застосування спеціальних заходів при охороні громадського порядку: постанова Ради Міністрів УРСР від 27.02.1991 р. *ЗП Уряду УРСР*. 1991. № 3. Ст. 18.

Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Там само. 2015. № 40–41. Ст. 379.

Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 18.06.2007 р., § 36. *Офіційний вісник України*. 2007. № 54. Ст. 2180.

Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35. Ст. 446.

Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні: Закон України від 17.04.1991 р. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 22. Ст. 262.

Про тлумачення Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні»: постанова Верховної Ради України від 24.12.1993 р. Там само. 1994. № 15. Ст. 88.

Тимощук В. П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії : монографія. Київ : Конус-Ю, 2010.

Правові акти управління як провідна форма реалізації повноважень органів виконавчої влади / за заг. ред. В. Б. Авер'янова // Виконавча влада і адміністративне право. Київ: Ін Юре, 2002. С. 284–289.

Мацелик Т. О. Функції органів виконавчої влади: окремі питання. *Науковий вісник КНУВС*. 2010. № 1. С. 54–61. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvknuvs/2010_1/matseluk.htm

Тема 10. Адміністративно-правові методи державного управління

(практичне заняття № 1)

Питання для обговорення

1. Поняття адміністративно-правових методів, їх види.
2. Поняття і риси адміністративного примусу.
3. Класифікація заходів адміністративного примусу.

Завдання

42. Інспектор державної пожежної охорони провів перевірку дотримання правил пожежної безпеки у супермаркеті ТОВ «Сніг» і виявив низку порушень. Зокрема, недотримання вимог щодо обладнання торговельного залу створило загрозу виникнення пожежі, а відсутність запасного виходу у разі виникнення пожежі перешкоджатиме евакуації людей. За результатами перевірки директору ТОВ «Сніг» було направлено припис про усунення виявлених порушень. Робота супермаркету була припинена. Директор звернувся зі скаргою до прокурора району. На його думку, слід встановити винуватих у недотриманні правил протипожежної безпеки й притягнути їх до відповідальності, а не створювати умови, за яких юридична особа несе збитки.

Дайте мотивовану відповідь на скаргу.

43. Поліцейський С. перебував у відпустці в м. Яремче. Ввечері він прогулювався вуличками міста й побачив, що біля одного з місцевих кафе зібралося близько 30 осіб, які жваво щось обговорювали.

Підійшовши ближче, С. зрозумів, що обговорюється реклама нічного клубу, яка була розміщена в одному з лайтбоксів біля кафе. Оскільки ця реклама містила зображення оголених жінок, це викликало обурення серед місцевих жителів, двоє з яких (громадяни П. і Н.) закликали присутніх власноруч знести цю рекламу, бо вона не відповідає вимогам чинного законодавства і принижує гідність жінок. Деякі з присутніх почали ви-

словлюватися на підтримку зазначеної ідеї.

Поліцейський С., вважаючи, що подальший розвиток подій може загрожувати публічній безпеці, звернувся до громадян П. і Н. із вимогою пред'явити документи. Після перевірки документів поліцейський С. вимагав від громадян П. і Н. залишити дане місце і не повертатися до нього протягом доби.

Із посиланням на норми чинного законодавства зробіть аналіз правомірності дій поліцейського С. Які види заходів адміністративного примусу були застосовані в даному випадку?

44. У зв'язку з поширенням у місті захворювання на дифтерію в медичних закладах робили профілактичні щеплення всім громадянам віком до 50 років. Від щеплення гр. В. відмовився, вважаючи це справою добровільною. Лікар попередив його, що щеплення може бути зроблене примусово. Впевнений у тому, що примус можливий лише в разі вчинення правопорушення, гр. В. звернувся до управління охорони здоров'я з проханням роз'яснити йому порядок проведення профілактичних щеплень.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте юридично обґрунтовану відповідь на звернення гр. В.

45. Керуючи у стані алкогольного сп'яніння батьківським автомобілем Порше 911, неповнолітній Т. не впорався з керуванням і врізався у стовп електромережі. На місце події прибув екіпаж поліції, який викликали перехожі. Побачивши поліцію, неповнолітній Т. спочатку вигукував образливі слова на адресу поліції, потім кричав, що поліцейські не можуть йому нічого зробити, оскільки йому лише 15 років, і почав тікати з місця події. Один із поліцейських наздогнав його і за допомогою фізичної сили, завдавши удари руками в живіт і в область потилиці, поклав на землю й надів на руки неповнолітнього Т. кайданки.

Надайте обґрунтований юридичний висновок стосовно законності застосування до неповнолітнього Т. зазначених заходів примусу.

Список нормативно-правових актів та літератури

Кодекс цивільного захисту України // Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 34–35. Ст. 458.

Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 01.12.1994 р. Там само. 1994. № 52. Ст. 455 (з наст. змін. і допов.).

Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 р. Там само. 1994. № 27. Ст. 218 (з наст. змін. і допов.).

Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379 (з наст. змін. і допов.).

Правила застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку: затв. постановою Ради Міністрів УРСР від 27.02.1991 р. *ЗП Уряду УРСР*. 1991. № 3. Ст. 18 (з наст. змін. і допов.).

Кириленко Є., Тунтула О. Співвідношення заходів державного примусу, адміністративної та інших видів юридичної відповідальності. *Вісник прокуратури*. 2010. № 11. С. 99–103.

Коломоець Т. О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації: монографія. Запоріжжя: Поліграф, 2004. 404 с.

Коломоець Т. О. Класифікація заходів адміністративно-правового примусу. *Право України*. 2003. № 2. С. 105–111.

Комзюк А. Т. Адміністративний примус: деякі загальні проблеми дослідження та правового регулювання в контексті забезпечення прав людини. *Право України*. 2004. № 4. С. 46–49.

Коліушко І., Банчук О. Поняття адміністративного примусу потребує ґрунтовного переосмислення. *Право України*. 2010. № 4. С. 307–313.

Небрат О. О. Деякі аспекти застосування адміністративного примусу при здійсненні охорони громадського порядку. *Форум права*. 2009. № 3. С. 465–470. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FT/2009-3/09nooogp.pdf>

Троянський О. А. Місце адміністративно-запобіжних заходів у системі адміністративного примусу. *Держава та регіони. Сер. Право.* 2010. Вип. 3. С. 99–102.

(практичне заняття № 2)

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Заходи адміністративного попередження (запобігання).
2. Заходи адміністративного припинення загального призначення.
3. Заходи адміністративного припинення спеціального призначення.

З а в д а н н я

46. Громадянин Н., який вчинив дрібне хуліганство, був затриманий поліцейським за допомогою співробітника митниці, який проходив поруч. Поліцейський вдягнув наручники і наніс удар гумовою палицею гр. Н. за те, що той відмовився сідати в патрульну машину.

Визначте правомірність дій поліцейського. Що б змінилось, якщо палицю й наручники застосував співробітник митниці?

47. Стосовно гр. Ф., який відбув покарання у виді позбавлення волі, було встановлено адміністративний нагляд. Громадянин Ф. проживав у кімнаті в приватному будинку, яку орендував у його власника гр. Т.

До помешкання гр. Ф. завітав дільничний інспектор, але гр. Ф. відмовився впускати інспектора, мотивуючи це тим, що дане помешкання йому не належить, а отже, для входження в нього необхідно отримати згоду власника будинку.

Чи може поліцейський застосувати примус у даній ситуації? Якщо так, то які примусові заходи можуть бути застосовані? Що буде підставою для їх застосування? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на нормативні положення.

48. Головне управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Миколаївській області (далі – ДСНС) в порядку ст. 183⁶ Кодексу адміністративного судочинства України звернулося до окружного адміністративного суду з позовом до ТОВ «Стейт Ойл» про застосування заходу реагування у вигляді повного зупинення роботи однієї з його АЗС.

Позовні вимоги обґрунтовані тим, що виявлене при плановій перевірці АЗС порушення може призвести до виникнення надзвичайних ситуацій (пожеж), не дозволить вчасно їх ліквідувати і потенційно загрожує життю і здоров'ю людей. Зокрема, лінії живлення до побутового кондиціонера приміщення операторської АЗС не забезпечені автономним пристроєм електричного захисту (пп. 2.26. п. 2. р. IV Правил пожежної безпеки в Україні). Акт перевірки підписаний відповідальною особою ТОВ без будь-яких зауважень.

Під час судового розгляду встановлено, що ДСНС не було прийнято жодного розпорядчого документа, яким на ТОВ покладался б обов'язок усунути виявлене порушення у визначений строк. На підставі цього суд відмовив ДСНС у задоволенні позову.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. Наскільки обґрунтованим Вам вбачається рішення суду в даній справі?

49. Поліцейським 25.03.2016 р. тимчасово затримано транспортний засіб гр. В., про що складено відповідний акт. Після цього транспортний засіб доставлено до районного відділу поліції для подальшої перевірки.

Не погодившись з діями поліцейського, гр. В звернувся до адміністративного суду з позовом про визнання їх неправомірними. Позовні вимоги обґрунтовані тим, що підстави для тимчасового затримання транспортного засобу були відсутні, оскільки гр. В не порушував правил дорожнього руху.

Дослідивши матеріали справи, суд встановив відсутність протоколу про порушення гр. В. правил дорожнього руху, а також постанови про накладення на нього стягнення за таке правопорушення.

Яке рішення має ухвалити суд по даній справі? Обґрунтуйте свою позицію, посилаючись на нормативні положення.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х
а к т і в т а л і т е р а т у р и

Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1984. № 51. Ст. 1122.

Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 34–35. Ст. 458.

Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. Там само. 2005. № 35, / 35–36, 37 /. Ст. 446.

Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. Там само. 2015. № 40–41. Ст. 379.

Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 р. Там само. 2007. № 29. Ст. 389.

Про затвердження правил пожежної безпеки в Україні: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 р. *Офіційний вісник України*. 2015. № 26. Ст. 767.

Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 01.12.1994 р. Там само. 1994. № 52. Ст. 455.

Гришина Н. В. Сутність адміністративно-запобіжних заходів, їх місце в системі адміністративного примусу. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2014. № 1137. С. 90–93.

Троянський О. А. Місце адміністративно-запобіжних заходів у системі адміністративного примусу. *Держава та регіони. Серія. Право*. 2010. Вип. 3. С. 99–102.

Грянка Г. В. Перевірка документів як захід адміністративно-процесуального попередження. *Право і суспільство*. 2011. № 3. С. 112–116.

Устименко Є. В. Систематизація заходів адміністративного припинення. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 3. С. 160–163.

Коломоєць Т. О., Столітній А. В. Феномен адміністративного затримання як заходу адміністративного припинення : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2012. 216 с.

Весельська Т. Адміністративне затримання особи: українські реалії та міжнародний досвід. *Право України*. 2010. № 2. С. 243–249.

Тема 11. Адміністративно-правові режими

Питання для обговорення

1. Поняття, ознаки й види адміністративно-правових режимів.
2. Умови і порядок введення окремих адміністративно-правових режимів.
3. Заходи, які запроваджуються при встановленні адміністративно-правових режимів
4. Гарантії забезпечення законності в умовах дії адміністративно-правового режиму.

Завдання

50. Наказом начальника Слобожанської об'єднаної державної податкової інспекції скасовано допуск до державної таємниці, наданий державному ревізору-інспектору А. Підставою для скасування став акт спеціальної експертизи Служби безпеки України, в якому вказано, що А. виїжджав у Республіку Білорусь протягом 2016–2017 рр., але не інформував про це начальника управління і відповідального за забезпечення режиму секретності. Отже, А. не виконав взятого на себе письмового зобов'язання у зв'язку з допуском до державної таємниці, чим порушив вимоги ст. 28 Закону України “Про державну таємницю”.

Даний наказ А. оскаржив до начальника Харківського управління Державної фіскальної служби України, посилаючись на те, що його поїздки в Білорусь не стосувалися службової діяльності, а мали виключно приватний характер.

Яке рішення по скаргі має прийняти начальник Харківського управління Державної фіскальної служби України ?

51. Президент України видав Указ «Про оголошення території м. Калуш Івано-Франківської області зоною надзвичайної екологічної ситуації». Підставою для прийняття рішення про запровадження такого адміністративно-правового режиму стало виникнення на території м. Калуш небезпечної для життя і здоров'я людей екологічної ситуації, зумовленої наслідками функціонування місцевого хімічного комбінату. Указом також встановлювалося, що роботу хімічного комбінату необхідно призупинити.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. Які заходи обмежувального характеру можуть бути запроваджені в умовах дії режиму надзвичайної екологічної ситуації?

52. Разом із дружиною та дітьми гр. В. на своєму автомобілі прямував до родичів, які мешкають у Рахівському р-ні Закарпатської обл. Працівник Державної прикордонної служби України зупинив автомобіль і пояснив, що водій та пасажир зобов'язані надати для перевірки документи, які посвідчують їх особу, оскільки транспортний засіб знаходиться у прикордонній смузі. Крім того, представник влади захотів оглянути автомобіль.

Чи законні вимоги працівника Державної прикордонної служби України? Які правила можуть запроваджуватися при встановленні прикордонного режиму?

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Про державний кордон України: Закон України від 04.11.1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 2. Ст. 5 (з наст. змін. і допов.).

Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 16. Ст. 93 (з наст. змін. і допов.).

Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від 13.07.2000 р. Там само. 2000. № 42. Ст. 348 (з наступ. змін. і допов.).

Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. Там само. 2015. № 28. Ст. 250 (з наст. змін. і допов.).

Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 23. Ст. 176 (з наст. змін. і допов.).

Положення про прикордонний режим: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 27.07.1998 р. *Офіційний вісник України*. 1998. № 30. С. 33 (з наст. змін. і допов.).

Адміністративно-правові режими: їх призначення, зміст та види // Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Ін-Юре, 2002. С. 103–114.

Белевцева В. Адміністративно-правові режими у системі забезпечення національної безпеки України: поняття, зміст та значення. *Право України*. 2010. № 6. С. 161–166.

Кузніченко С. О. Надзвичайні адміністративно-правові режими: зарубіжний досвід та українські моделі: монографія. Сімферополь, 2009. С. 65–102.

Настюк В. Я., Белевцева В. В. Адміністративно-правові режими в Україні: монографія. Харків: Право, 2009. 128 с.

Т е м а 12. Адміністративний процес: сутність і зміст

(практичне заняття № 1)

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Поняття, зміст, риси адміністративного процесу. Співвідношення правових категорій «адміністративний процес» і «адміністративне судочинство».

2. Принципи адміністративного процесу. Відмінності в принципах адміністративного процесу, що застосовуються до різних видів проваджень.

З а в д а н н я

53. *Надайте визначення наведеним групам правових категорій, встановіть особливості й порівняйте їх: адміністративне судочинство, адміністративний процес, принципи адміністративного процесу, принципи адміністративного судочин-*

ства, адміністративна процедура, адміністративне провадження.

54. Під час притягнення гр. В. до адміністративної відповідальності за порушення правил дорожнього руху на стадії розгляду справи задоволено клопотання позивача про застосування судом при вирішенні справи принципу законності і верховенства права.

Проаналізуйте реалізацію принципу законності і верховенства права в адміністративному процесі. Проаналізуйте «Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів» та реалізацію принципу законності в ній.

55. Гр. В. 13.10.2017 р. звернулася до суду з позовом до Департаменту архітектури, містобудування та інспектування про оскарження рішення суб'єкта владних повноважень, посиляючись на те, що постановою адміністративної комісії її притягнуто до адміністративної відповідальності за ст. 152 КУПАП і накладено стягнення у виді штрафу у розмірі 1700 грн. У вказаній постанові зазначено, що гр. В. не оформила дозвіл на режим роботи, погоджений виконавчим комітетом ради, у кіоску, який працює цілодобово, чим і порушує правила благоустрою. Подання позовних вимог вона мотивувала тим, що постанову вважає необґрунтованою і незаконною, оскільки вона була прийнята за її відсутності, а отримала її позивачка поштою 06.10.2017 р. Також, на її переконання, комісія, яка приймала рішення, неправомочна, оскільки до її складу входять представники структурних підрозділів ради, а погодження графіку роботи торговельного об'єкта встановлюється суб'єктом господарювання самостійно, а процедури такого погодження чинне законодавство не передбачає.

Зробіть юридичний аналіз. Які принципи адміністративного процесу були порушені в даному випадку?

56. Сімнадцятирічний Ф. звернувся до фронт-офісу, щоб його зареєстрували як фізичну особу-підприємця. До свого звернення він додав: заповнену реєстраційну картку на проведення державної реєстрації фізичної особи-підприємця; копію довідки про включення заявника до Єдиного державного реєстру; документ, що підтверджує внесення реєстраційного збору за проведення державної реєстрації фізичної особи-підприємця; нотаріально посвідчену письмову згоду батьків на зайняття Ф. підприємницькою діяльністю.

Наступного робочого дня уповноваженою особою фронт-офісу документи були повернуті, оскільки заявник на момент звернення із відповідним проханням не досяг повноліття.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Як у даному випадку має право діяти Ф.?

Список нормативно-правових актів та літератури

Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010. *Відомості Верховної Ради України*, 2010. № 38. Ст. 509. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2398-17>

Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. Там само. 2003. № 31–32. Ст.263. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/755-15>

Положення про Міністерство юстиції України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 02.07. 2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF>

Порядок державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи: затв. наказом Міністерства юстиції України від 09.02.2016 р. *Офіційний вісник України*. 2016. № 10. Ст. 471.

Про реформування територіальних органів Міністерства юстиції та розвиток системи надання безоплатної правової допомоги від 11.02.2016 р., затв. постановою Кабінету Міністрів України від 11.02.2016 р. Там само. 2016. № 43.

Іваненко Я. Л. Адміністративне неюрисдикційне провадження в публічно-правових відносинах URL: <http://www.viche.info/journal/2108>

Колпаков В. К. Адміністративна юрисдикція: сутність поняття. *Держава і право: зб. наук. пр.* Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2003. Вип. 19. С. 255–258.

Кузьменко О. В. Курс адміністративного процесу: навч. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 208 с.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Рябих проти Росії» від 03.12.2003 р. URL: <http://www.eurocourt.in.ua>

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Праведная проти Росії» від 18 листопада 2004 р. URL: <http://www.eurocourt.in.ua>

(практичне заняття № 2)

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Суб'єкти і структура адміністративного процесу.
2. Стадії адміністративного процесу.

З а в д а н н я

57. Наказом Міністерства юстиції України повернуто без державної реєстрації наказ Голови державної фіскальної служби України “Про затвердження Інструкції з оформлення працівниками служби матеріалів про адміністративні порушення” у зв’язку з тим, що разом із наказом, поданим на реєстрацію, не надано відомостей про чинні акти з цього питання, інформацію про строки приведення їх у відповідність з новим актом, а також про акти, що втрачають чинність у зв’язку з прийняттям останнього.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. Назвіть та охарактеризуйте стадії провадження з реєстрації нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади.

58. ТОВ “Контакт” звернулося до Міністерства соціальної політики України із заявою про видачу ліцензії на провадження господарської діяльності, пов’язаної із посередництвом у працевлаштуванні фізичних осіб за кордоном. Міністерство через десять днів після отримання заяви повідомило суб’єктові підприємницької діяльності, що дану заяву залишено без розгляду, оскільки до неї не додано копію зовнішньоекономічного договору (контракту) з іноземним суб’єктом господарювання (роботодавцем чи посередником) про посередництво у працевлаштуванні за кордоном.

Чи законно діяло міністерство? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на нормативні положення. Назвіть та охарактеризуйте стадії провадження з ліцензування певних видів господарської діяльності.

59. До Міністерства юстиції України через його офіційний веб-сайт звернувся гр. І. для реєстрації шлюбу. При зверненні він не вказав електронну і поштову адресу, на яку має бути надіслано відповідь.

Через два місяці від дати звернення гр. І. звернувся зі скаргою до керівника відділу реєстрації актів цивільного стану, в якій повідомлялося, що права гр. І. порушені у зв’язку з не отриманням відповіді на його електронне звернення.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. Охарактеризуйте порядок розгляду звернень громадян. Чи порушив у даному випадку гр. І. вимоги закону?

60. Громадянин І. звернувся із клопотанням про зміну імені до відділу реєстрації актів цивільного стану за місцем постійного проживання. При зверненні І. пред’явив паспорт та квитанцію про сплату державного мита.

Через чотири місяці від дати звернення І. отримав листа за підписом керівника відділу реєстрації актів цивільного стану, в якому повідомлялося, що заявлене клопотання не розглядалося, оскільки втрачено запис про народження заявника.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. Чи порушив у даному випадку представник влади закон? Назвіть та охарактеризуйте стадії провадження з реєстрації зміни імені.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/755-15>

Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 № 222. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/222-19>

Положення про Міністерство юстиції України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 02.07. 2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF>

Порядок державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи: затв. наказом Міністерства юстиції України від 09.02.2016 р. №359/5. *Офіційний вісник України*. 2016. № 10. Ст. 471.

Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 38. Ст. 509. URL: <http://zakoh2.rada.gov.ua/laws/show/2398-17>

Порядок розгляду заяв про зміну імені (прізвища, власного імені, по батькові) фізичної особи: затв. постановою Кабінету Міністрів України від від 11 липня 2007 р. № 915. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/lavvs/show/915-2007-%D0%BF>

Положення про реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.1992 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/731-92-%D0%BF>

Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. (із змін. згідно із Законом № 2234-VIII від 07.12.2017, ГУ, 2018 № 4). *Офіційний вісник України*. 2005. № 32. Ст. 1918. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2398-17>

Адміністративне судочинство: навч. посібник / І. М. Балакарева, І. В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін.; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Харків: Право, 2016. 312 с.

Іваненко Я. Л. Адміністративне неюрисдикційне прова-

дження в публічно-правових відносинах. URL: <http://www.viche.info/journal/2108>

Заверуха О. Особливості адміністративного процесу як способу забезпечення процедури розгляду спору в адміністративному суді. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. Вип. 39. 2004. С. 255–258.

Колпаков В. К. Адміністративна юрисдикція: сутність поняття. *Держава і право: зб. наук. пр.* Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2003. Вип. 19. С. 255–258.

Кузьменко О. В. Курс адміністративного процесу: навч. посібник. Київ: Юриком Інтер, 2013. С. 35–44, 75–138.

Тема 13. Окремі адміністративні провадження

(практичне заняття № 1)

Питання для обговорення

1. Поняття, зміст і ознаки адміністративної процедури.
2. Правові засади адміністративної процедури.
3. Принципи адміністративної процедури.

Завдання

61. Акредитаційна комісія МОЗ України проводила позачергову акредитацію медичного закладу. За її результатами прийнято рішення про анулювання акредитаційного сертифіката, про що повідомлено відповідний орган ліцензування у 20-денний строк. Це рішення акредитаційна комісія мотивувала тим, що під час планової перевірки дотримання медичним закладом ліцензійних умов провадження господарської діяльності у сфері охорони здоров'я було виявлено несвоєчасне і неякісне забезпечення надання медичної допомоги. Не погодившись із результатами акредитації, керівник медичного закладу оскаржив експертний висновок до суду, який, у свою чергу, відмовив у прийнятті позовної заяви, пославшись на те, що згідно з чинним законодавством у разі незгоди з експертним висновком ке-

рівник закладу будь-якої форми власності повинен подати протягом 10 робочих днів із дати ознайомлення з експертним висновком апеляцію до МОЗ України з вимогою провести повторну експертну оцінку експертною групою у новому складі, а вже потім звертатися до суду.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. Чи є окремим видом провадження позачергова акредитація медичного закладу? Назвіть відомі Вам інші види адміністративних проваджень.

62. Начальник Головного управління Національної поліції області анулював дозвіл на зберігання і носіння мисливської гладкоствольної зброї, виданий гр. А. Рішення про анулювання дозволу було прийнято на підставі акту, складеного працівниками поліції. У зазначеному акті зафіксовано, що А. зловживає спиртними напоями та перебуває на обліку в наркологічному диспансері. Громадянин А. з таким рішенням не погодився, вважаючи, що в даному випадку було порушено його право на захист персональних даних.

Чи належать дані відносини до адміністративної процедури? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на положення чинного законодавства. Чи може мати в даному випадку процедура надання адміністративних послуг?

63. Службові особи Державної екологічної інспекції області прибули до КП «Водоканал» для проведення позапланової перевірки додержання законів у природоохоронній сфері. Директор КП не допустив їх на підприємство через ненадання копій документів, передбачених ст.10 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності». Службові особи наполягали допустити їх на територію підприємства, посилаючись на ст. 11 зазначеного Закону, що встановлює відповідний обов'язок суб'єкта господарювання.

Чи належать дані відносини до адміністративної процедури? Відповідь обґрунтуйте. Чи правомірні вимоги службових осіб органу державного нагляду (контролю)? Який порядок допуску службових осіб контролюючих органів для здійснення заходів державного контролю (нагляду)?

64. Назвіть правовідносини у сфері адміністративної процедури:

1) прийняття і затвердження Правил польотів цивільних повітряних суден у повітряному просторі України; 2) перевірка Міністерством охорони здоров'я України дотримання ліцензійних умов приватним медичним закладом; 3) відмова профспілкового комітету в наданні матеріальної допомоги студенту; 4) оскарження державним службовцем наказу керівника про накладення дисциплінарного стягнення; 5) оскарження відмови в реєстрації фізичної особи-підприємця в адміністративному порядку; 6) оскарження постанови суду про накладення адміністративного стягнення у виді адміністративного арешту; 7) засідання колегії районної державної адміністрації щодо результатів роботи закладів дошкільної освіти і про підготовку останніх до опалювального сезону; 8) отримання дозволу на зберігання, носіння вогнепальної гладкоствольної мисливської зброї; 9) посвідчення нотаріусом правочину щодо застави житлового будинку.

Обґрунтуйте свою відповідь, встановивши ознаки таких відносин.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Адміністративна процедура: конспект лекцій / І. В. Бойко, О. Т. Зима, О. М. Соловйова; за заг. ред. І. В. Бойко. Харків: Право, 2017. 132 с.

Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / авт.-упоряд. В. П. Тимошук. Київ: Факт, 2003. 496 с.

Соловйова О. М. Принципи адміністративної процедури. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*: зб. наук. пр. Серія «Право». Харків: Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2011. № 988. Вип. 10. С. 149–155.

Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Гарнага проти України» від 16.08.2013 р. *Офіційний вісник України*. 2014. № 1. Ст. 30.

Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 38. Ст. 509.

Про затвердження Порядку акредитації закладу охорони здоров'я: Пост. КМ України від 15.07.1997 р. *Офіційний вісник України*. 1997. № 29. Ст. 61.

Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 15. Ст.232.

(практичне заняття № 2)

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Поняття, форма, зміст і види адміністративних актів.
2. Учасники адміністративної процедури, їх права й обов'язки.
3. Стадії адміністративної процедури.

З а в д а н н я

65. *Чи належать наведені рішення (дії) органів публічного адміністрування до адміністративних актів:*

1) внесення реєстратором відомостей до Реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців, громадських формувань про створення юридичної особи; 2) наказ Міністра освіти та науки України про затвердження граничної чисельності працівників МОН України; 3) звернення Міністерства юстиції України до суду з позовом про заборону політичної партії; 4) наказ Міністра охорони здоров'я України про призначення на посаду заступника Міністра охорони здоров'я України – керівника апарату; 5) складання протоколу про адміністративне правопорушення; 6) консультація Міністерства юстиції України засвідчувальному центру й центру сертифікації ключів із питань, пов'язаних із використанням електронного цифрового підпису; 7) апостиль на офіційних документах; 8) анулювання дозволу на носіння зброї; 9) прийняття постанови про позбавлення особи права керування транспортним засобом; 10) укладення адміністративного договору між обласною

державною адміністрацією й обласною радою; 11) анулювання свідоцтва про присвоєння кваліфікації судового експерта особі, яка не є працівником державних спеціалізованих установ.

Відповідь обґрунтуйте.

66. Громадяни 15-річного віку вирішили заснувати молодіжну громадську організацію «Молодь України», провели установчі збори, прийняли статут й уповноважили свого представника подати документи для реєстрації громадської організації без статусу юридичної особи.

Державний реєстратор відмовив у прийнятті документів від 15-річної особи, мотивуючи своє рішення недосягненням нею повноліття, що, на погляд представника влади, обмежує її дієздатність у відносинах з органом державної реєстрації.

Висловіть свою думку щодо можливості 15-річної особи ініціювати процедуру реєстрації громадської організації.

67. Міністерство оборони України проводило переговорну процедуру закупівлі товарів для потреб військових. Згодом у замовника (Міністерства оборони України) зник доступ до мережі Інтернет. Через 2 дні Міністерством було прийнято рішення делегувати Службі безпеки України повноваження продовжити переговорну процедуру й укласти договір закупівлі із переможцем електронних торгів.

Назвіть учасників зазначеної адміністративної процедури. Охарактеризуйте їх права й обов'язки в переговорній процедурі закупівлі товарів для потреб військових. Чи законні рішення Міністерства оборони України?

68. Фізична особа-підприємець 01.10.2016 р. отримала від районної податкової інспекції податкове повідомлення-рішення (ППР) про визначення суми грошового зобов'язання платника податків. Не погоджуючись із цим рішенням, 9 жовтня підприємець оскаржив його до Головного управління Державної фіскальної служби України в Харківській області. Не отримавши відповідь на свою скаргу, фізична особа-підприємець 30 жовтня, звернулася до районної податкової ін-

спекції з вимогою нарахувати таку суму грошового зобов'язання, яка вказана у скарзі.

Чи правий підприємець? Який порядок розгляду скарг платників податків?

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Адміністративна процедура: конспект лекцій / І. В. Бойко, О. Т. Зима, О. М. Соловйова; за заг. ред. І. В. Бойко. Харків: Право, 2017. 132 с.

Мельников О. С. Особливості публічних закупівель як об'єкта державного регулювання економіки. *Теорія та практика державного управління*. 2016. № 1 (52). С. 1–7.

Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 9. Ст. 89.

Про молодіжні та дитячі громадські організації: Закон України від 01.12.1998 р. Там само. 1999. № 1. Ст. 2.

Про особливості здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для гарантованого забезпечення потреб оборони: Закон України від 12.05.2016 р. Там само. 2016. № 24. Ст. 488.

Податковий кодекс України. Там само. 2011. № 13–14, № 15–16, № 17. Ст.112.

Порядок оформлення і подання скарг платниками податків та їх розгляду контролюючими органами, затв. наказом Міністерства фінансів України від 21.10.2015 р. *Офіційний вісник України*. 2016. № 2. Ст. 129.

Т е м а 14. Адміністративна юстиція

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Сутність і причини виникнення інституту адміністративної юстиції у світі. Моделі адміністративної юстиції.
2. Становлення адміністративної юстиції в Україні.

З а в д а н н я

69. *Ознайомтесь зі змістом правових актів, відповідно до яких утворено спеціалізовані адміністративні суди в Україні. Назвіть суди, які формують вітчизняну систему спеціалізованих адміністративних судів. Яким процесуальним законом забезпечено діяльність таких судів? На підставі аналізу ст. 18 та 235 Кодексу адміністративного судочинства України з'ясуйте, які ще суди (крім спеціалізованих адміністративних) уповноважені в нашій державі вирішувати спори, що виникають у зв'язку зі здійсненням суб'єктами владних повноважень управлінських функцій.*

70. Громадянка Т. звернулася до адміністративного суду із позовною заявою, в якій просила визнати незаконними дії державного інспектора у сфері контролю за використанням й охороною земель. Цим приписом її як директора ТОВ зобов'язали привести земельну ділянку, яка надана ТОВ в оренду, у відповідність до вимог земельного законодавства.

Рішенням суду у задоволенні позову відмовлено. Суд першої інстанції зробив висновок, що державний інспектор діяв у межах закону.

Не погоджуючись із цим рішенням, гр. Т. звернулася до апеляційного адміністративного суду, який скаргу позивачки задовольнив частково: рішення суду першої інстанції скасував, а провадження у справі за позовом гр. Т. на дії інспектора заквив. Апеляційний суд аргументував свою позицію тим, що зазначений спір не належить до юрисдикції адміністративного суду, бо виник він із приводу цільового використання орендованої земельної ділянки, а отже, інспектор під час проведення перевірки і складання припису жодних управлінських функцій не виконував.

Охарактеризуйте правовідносини, з яких виник даний спір. Чи притаманні їм ознаки адміністративно-правових відносин? З урахуванням зроблених висновків дайте правову оцінку позиції суду апеляційної інстанції.

71. До суду гр. К. звернулася із позовом до керівника податкової інспекції в місті про визнання протиправними дій останнього і відшкодування моральної шкоди у розмірі 25 тис. грн.

У судовому засіданні позивачка пояснила, що їй стало відомо про те, що керівник податкової інспекції звертався із запитом до міської клінічної лікарні про стан її здоров'я, про що був зроблений запис в її амбулаторній картці.

Позивачка двічі просила керівника податкової інспекції надати їй копії запиту і відповіді лікарні, однак останній не відреагував на її звернення. У судовому засіданні К. надала копії відповідних заяв, надісланих керівникові податкової інспекції листом із повідомленням.

Позивачка вважала, що їй завдано моральної шкоди у розмірі 25 тис. грн, оскільки внаслідок незаконного збирання керівником податкової інспекції щодо неї інформації вона дуже нервувала, вимушена була пояснювати всім своїм знайомим, у зв'язку з чим такий запит надіслано до лікарні.

За правилами якого процесуального акта має розглядатися даний позов? Обґрунтуйте свою позицію щодо рішення по цій справі.

72. Громадянин Сирії Х. прибув в Україну в особистих справах й перебував на її території на законних підставах. Двічі за один рік він був притягнутий до відповідальності за ст. 45 та 46 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Державна міграційна служба України ухвалила рішення про примусове повернення гр. Х. в країну походження. Гр. Х. зажадав звернутися до суду із позовом про скасування рішення Державної міграційної служби України, мотивуючи тим, що за вчинені діяння він уже зазнав покарання і немає необхідності застосовувати до нього такий захід, як примусове повернення.

До якого з судів загальної юрисдикції має звернутися громадянин Сирії Х.? За правилами якого процесуального закону суд розглядатиме його позов? Відповідь обґрунтуйте.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Кодекс адміністративного судочинства України. URL:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>

Про Апеляційний суд України, Касаційний суд України та Вищий адміністративний суд України: Указ Президента України від 01.10.2002 р. України. URL:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/889/2002>

Про утворення місцевих та апеляційних адміністративних судів, затвердження їх мережі та кількісного складу суддів: Указ Президента України від 16.11.2004 р. URL:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1417/2004>

Про утворення у Верховному Суді України Судової палати в адміністративних справах : постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.09.2005 р. URL:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-05>

Адміністративне судочинство : навч. посібник / І. М. Балакірева, І. В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін. ; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Харків: Право, 2016. 312 с.

Гриценко І. С. Історичні передумови запровадження адміністративної юстиції: українська традиція. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 1 (3). С. 107–121.

Писаренко Н. Б. Історія розвитку адміністративної юстиції в Україні. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Харків: Право, 2003. № 4. С. 112–117.

Писаренко Н. Про складові незалежної адміністративної юстиції. *Право України*. 2016. № 2. С. 31–37.

Т е м а 15. Адміністративне судочинство в Україні

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Завдання й принципи адміністративного судочинства.
2. Юрисдикція адміністративних судів.

З а в д а н н я

73. Ознайомтесь зі статтями, які розміщено у розділі I «Загальні положення» Кодексу адміністративного судочинства України. На підставі аналізу цих статей з'ясуйте: а) у чому полягає завдання адміністративного судочинства; б) чим завдання адміністративного судочинства відрізняється від завдань інших видів судочинства; в) за якими критеріями суд оцінює рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень; г) які принципи адміністративного судочинства закріплено у Кодексі; д) чим зумовлена наявність в адміністративному судочинстві принципу офіційного з'ясування обставин у справі; є) у чому полягає сутність принципу офіційного з'ясування обставин у справі.

74. Громадянин Н. звернулася до районного суду міста із позовом до міської ради (третья особа – Головне управління земельних ресурсів міської державної адміністрації) про зобов'язання видати державний акт на право власності на земельну ділянку.

У судовому засіданні позивачка пояснила, що відповідчеш і третьою особою їй безпідставно відмовлено в задоволенні заяви про надання земельної ділянки для будівництва й обслуговування житлового будинку. Представник міської ради поінформував суд, що позивачка вперше звернулася до них із даною заявою. У своїй відповіді рада запропонувала гр. Н. надати додаткові документи, необхідні для вирішення питання про надання ділянки. Районний суд, розглянувши справу за правилами цивільного судочинства, позов задовольнив.

Ухвалою апеляційного суду рішення суду першої інстанції скасовано, а провадження у справі закрито. Апеляційний суд свою позицію обґрунтував тим, що даний спір належить розглядати в порядку адміністративного судочинства, оскільки він виник з адміністративно-правових відносин.

Дайте правову оцінку позиції суду апеляційної інстанції.

75. Дорожньо-транспортна пригода за участю двох автомобілів, якими керували гр. В. і гр. А., сталася 21.04.2015 р., внаслідок чого транспортні засоби отримали механічні ушкодження.

За фактом вчинення діяння, що спричинило ДТП, стосовно гр. В. складено протокол про правопорушення, відповідальність за яке передбачена ст. 124 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП). Постановою суду від 30.05.2015 р. провадження у справі закрито на підставі п. 1 ч. 1 ст. 247 КУпАП – за відсутністю в діях гр. В. складу адміністративного правопорушення.

Вважаючи, що є підстави для притягнення іншого учасника ДТП до адміністративної відповідальності, гр. В. звернувся у грудні 2015 р. до органу Національної поліції із заявою, у якій просив скласти протокол про адміністративне правопорушення щодо гр. А.

Громанянина В. 19.12.2015 р. було повідомлено, що скласти протокол неможливо, оскільки минули строки накладення адміністративного стягнення, передбачені ст. 38 КУпАП. З огляду на це гр. В. вирішив звернутися до суду із позовом до органу Національної поліції про визнання бездіяльності протиправною й зобов'язання провести повну й об'єктивну перевірку обставин, що викладені в його заяві, про необхідність складання протоколу щодо гр. А.

До юрисдикції якого суду належить розгляд справи за позовом гр. В.? Чи задовільнить суд позовні вимоги гр. В.? Відповідь обґрунтуйте.

76. Приватне підприємство звернулося до окружного адміністративного суду з позовом до обліково-економічного технікуму-інтернату, в якому просило визнати неправомірною відмову відповідача задовольнити інформаційний запит щодо отримання копій документів, які містять публічну інформацію. Позивач також просив суд зобов'язати відповідача надати перелічені у запиті документи.

Окружний адміністративний суд своєю ухвалою відмовив у відкритті провадження у справі, посилаючись на те, що відпові-

дач є навчальним закладом і не є суб'єктом владних повноважень у розумінні п. 7 ч. 1 ст. 3 КАС України. Отже, даний спір не пов'язаний із виконанням владних управлінських функцій, а тому має вирішуватися в порядку цивільного судочинства.

*Дайте правову оцінку позиції суду першої інстанції.
Відповідь обґрунтуйте.*

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Кодекс адміністративного судочинства України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>

Адміністративне судочинство: навч. посібник / І. М. Балакірева, І. В. Бойко, Я. С. Зелінська та ін.; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Харків: Право, 2016. 312 с.

Писаренко Н. Б., Сьоміна В. А. Адміністративно-правові спори (удосконалення порядку вирішення): монографія. 2-ге вид., зі змін. і допов. Харків: Право, 2012. С. 25–82.

Т е м а 16. Адміністративна відповідальність. Адміністративне правопорушення, його склад

(практичне заняття № 1)

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Поняття й основні риси адміністративної відповідальності, її відмінність від інших видів юридичної відповідальності.

2. Законодавство про адміністративні правопорушення, його особливості.

З а в д а н н я

77. *Посилаючись на відповідні нормативно-правові акти, проведіть розмежування адміністративної й кримінальної відповідальності.*

а) У жовтні 2016 року гр. Д., перебуваючи в супермаркеті «АТБ», із торгового залу викрав харчових продуктів на загальну суму 146 грн.

До якого виду відповідальності буде притягнуто гр. Д.? Чи змінився би вид відповідальності, якби особа вчинила таке ж діяння у лютому 2017 р.?

б) Гр. Б., керуючи автомобілем, допустив наїзд на пішохода, який рухався на нерегульованому пішохідному переході, внаслідок чого пішохід отримав легкі тілесні ушкодження.

До якого виду відповідальності буде притягнуто гр. Б.? Що є підставою для розмежування кримінальної й адміністративної відповідальності за порушення правил безпеки дорожнього руху?

в) Після закриття сезону полювання 2016/2017 рр. два товариши-мисливці ділилися розповідями про здобич. Так, мисливець М. вполював дві качки, мисливець К. – одну чернь білооку.

Чи є в діях мисливців ознаки порушення правил полювання за умови, що вони мали посвідчення мисливця, контрольну картку обліку добутої дичини і порушень правил полювання, картку відстрілу дичини і дозвіл на зброю? До якого виду відповідальності вони можуть бути притягнуті?

г) Громадянин Л. вирощував на своїй присадибній ділянці рослини снотворного маку. Під час складання протоколу виявилось, що кількість нарковмісних рослин не перевищує 100 штук.

Чи є підстави для притягнення гр. Л. до кримінальної відповідальності?

78. Міська рада прийняла рішення «Про адміністративну відповідальність за порушення громадського порядку», в якому встановила, що за дрібне хуліганство особа, яка вчинила правопорушення, має бути піддана штрафу або виправним роботам строком до 15 діб.

Чи законне рішення міської ради? Наведіть повноваження місцевих рад щодо прийняття рішень, за порушення яких передбачається адміністративна відповідальність. Назвіть, якими актами встановлюються: склад адміністративного правопорушення; види адміністративних стягнень.

79. *Визначте, до якого виду відповідальності можуть бути притягнуті особи в наведених випадках:*

1) військовослужбовець К. вчинив правопорушення, передбачене ст. 42 КУпАП; 2) щодо поліцейського М. було складено протокол про порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки (ст. 175 КУпАП); 3) працівник органу доходів і зборів допустив порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху; 4) будучи працівником аварійно-рятувальної служби, гр. Б. вчинив правопорушення, передбачене ст. 173 КУпАП; 5) стосовно керівника Управління Держспецзв'язку області було складено протокол за незаконне розголошення або використання в інший спосіб особою у своїх інтересах інформації, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових повноважень; 6) працівник управління Державної кримінально-виконавчої служби України в області не дотримав встановлених законом строків надання відповіді на звернення народного депутата України.

Чим відрізняється адміністративна відповідальність від дисциплінарної? Чи можна в наведених випадках говорити про спеціальних суб'єктів адміністративної відповідальності? Які види стягнень не можуть бути застосовані до осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, за вчинення адміністративних правопорушень?

80. *Проаналізуйте нижченаведені ситуації і з'ясуйте, в яких випадках існують підстави для притягнення особи до адміністративної відповідальності. Відповідь обґрунтуйте.*

1. Громадянин П., керуючи автомобілем, виїхав на зустрічну смугу руху, щоб уникнути наїзду на пішохода, який переходив дорогу в невстановленому місці.

2. 15-річна донька гр. А. нецензурно облаяла громадянок похилого віку, які зробили їй зауваження щодо поведінки в громадському місці.

3. Підприємець Д. вчасно не поставив комп'ютерну техніку обласній державній адміністрації.

4. Народний депутат, виступаючи на мітингу, закликав змінити конституційний лад в Україні, обґрунтовуючи це істо-

ричними передумовами розвитку держави.

5. 65-річна пенсіонерка торгувала домашньою продукцією біля виходу з метро.

6. Громадянин В., працюючи головним лікарем обласної клінічної лікарні, був відсутній на роботі протягом 3-х днів без поважних причин.

7. Інспектор із пожежного нагляду здійснив планову перевірку діяльності підприємства і відмовився на вимогу керівника підприємства надати акт перевірки, складений за результатами заходу державного контролю.

8. Батьки 7-річної дівчинки постійно відмовляли їй у вечері, мотивуючи це тим, що вона займається балетом і тому має бути стрункою. Через це дівчинка голосно плакала й просила їжу в сусідів.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Кодекс України про адміністративні правопорушення.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Кодекс цивільного захисту URL:
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>

Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. *Офіційний вісник України*. 2010. № 92. Т. 1. Ст. 3248.

Порядок здійснення любительського і спортивного рибальства: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 18.07.1998 р. *Офіційний вісник України*. 1998. № 29. Ст. 1099.

Про тваринний світ: Закон України від 13.12.2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. 14. Ст. 97.

Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. *Офіційний вісник України*. 2015. № 63. Ст. 2075.

Адміністративна відповідальність: курс лекцій / за ред. О. В. Кузьменко. Київ: Юрінком Інтер, 2016. 568 с.

Адміністративна відповідальність та провадження в справах про адміністративні правопорушення: навч. посібник / за заг. ред. О. В. Кузьменко. Київ: Центр учб. літ-ри, 2016. 388 с.

Адміністративне деліктне законодавство: зарубіжний

досвід та пропозиції реформування в Україні / авт.-упоряд. О. А. Банчук. Київ: Книги для бізнесу, 2007. 912 с.

Венедіктов В. С. Критерії розмежування адміністративної та дисциплінарної відповідальності. *Проблеми систематизації законодавства України про адміністративні правопорушення: у 2-х ч.* Сімферополь, 2006. Ч. 1. С. 17–23.

Додин Е. В. Административная деликтология: учебн. пособие.; сб. научн. трудов. Одеса: Полиграф, 2007. С. 149–254.

Кириленко Є., Тунтула О. Співвідношення заходів державного примусу, адміністративної та інших видів юридичної відповідальності. *Вісник прокуратури*. 2010. № 11. С. 99–103.

Коліушко І., Банчук О. Поняття адміністративної відповідальності та адміністративного правопорушення в сучасному українському праві. *Право України*. 2008. № 4. С. 31–37.

Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2008. С. 97–110.

Матіос А. В. Адміністративна відповідальність посадових осіб: монографія. Київ: Знання, 2007. – 223 с.

Федорова А. Отличие уголовного проступка от преступления и административного правонарушения. *leges si Viata, Februare*. 2016. С. 148–151.

Щокін Р. Г., Адміністративна відповідальність: навч. посіб. / Р. Г. Щокін, А. Ю. Ковальчук, І. В. Костенко; за заг. ред. М. Н. Курка. Київ: ДП Видавничий дім «Персонал», 2015. 148 с.

(практичне заняття № 2)

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Поняття і ознаки адміністративного правопорушення.
2. Склад адміністративного правопорушення.

З а в д а н н я

81. За рішенням державного інспектора рибоохорони гр. П. було притягнуто до адміністративної відповідальності за

порушення правил рибальства. У постанові про накладення адміністративного стягнення зафіксовано, що гр. П. у незаконний спосіб, використовуючи сітку, ловив рибу у ставку, орендованому ТОВ «Світанок». Юрист К. підрозділу рибоохорони з рішенням не погодився. Він зауважив, що гр. П. на його думку, повинен відповідати за дрібне викрадення чужого майна.

Порівняйте склади правопорушень, про які йдеться у завданні, та висловіть свою точку зору щодо обґрунтованості позиції юрисконсульта.

82. Під час складання протоколу гр. Т. дав пояснення по справі про дрібне хуліганство як свідок. При розгляді справи в суді гр. Т. відмовився від пояснень, мотивуючи тим, що він нічого не пам'ятає.

Чи є в діях гр. Т. прояв неповаги до суду? Для обґрунтування Вашої позиції проаналізуйте склад правопорушення, передбаченого ч.1 ст. 185-3.

83. Громадянин А. вигулював свого собаку на території дитячого садочка. Дільничний інспектор склав стосовно гр. А. протокол про порушення правил тримання собак. Рішенням адміністративної комісії при виконкомі міської ради гр. А. було притягнуто до відповідальності за ч. 1 ст. 154 КУпАП.

Через деякий час гр. А. вигулював собаку, останній накинувся на перехожого і покусав його.

Як слід кваліфікувати дії гр. А.? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на нормативні положення.

84. Сімнадцятирічний гр. С. і дванадцятирічний гр. К., які їхали в трамваї разом зі своїм батьком, не заплатили за проїзд. Факт безквиткового проїзду виявив контролер комунального підприємства "Міськелектротранспорт" і запропонував гр. С. і гр. К. сплатити штраф на місці вчинення правопорушення. Вони зробити це відмовилися, посилаючись на те, що не мають грошей і взагалі не можуть нести відповідальності, адже не досягли віку, з якого вона настає.

Проаналізуйте ситуацію й визначте, хто в даному ви-

падку має нести відповідальність. З якого віку настає адміністративна відповідальність? Які особливості притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх осіб?

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Кодекс України про адміністративні правопорушення:
Закон України від 07.12.1984 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

Правила користування трамваєм і тролейбусом у містах
України: наказ Мінбуду України від 09.10.2006 р. *Офіційний
вісник України*. 2006. № 50. Ст. 3366.

Правила тримання собак, котів і хижих тварин у насе-
лених пунктах Української РСР. URL:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0001303-80>

Про ветеринарну медицину: Закон України від 25.06.1992 р.
Відомості Верховної Ради України. 1992. № 36. – Ст. 531.

Про міський електричний транспорт: Закон України від
29.06.2004 р. Там само. 2004. № 51. Ст. 548 (з наст. змін. і допов.).

Белікова О. В. Юридичний склад адміністративного
правопорушення. *Держава та регіони: Серія Право*. 2013. № 3.
С. 28–31.

Гаврилова О. І. Особливості адміністративної відпові-
дальності іноземців та осіб без громадянства. *Науковий вісник
Херсонського державного університету*. Вип. 5. Т. 2. 2015.
С. 99–102.

Демський Е., Добрянська Н. Адміністративна відпові-
дальність юридичних осіб. *Вісник прокуратури*. 2012. № 1.
С. 119–128.

Кандуев Д. Административная ответственность военно-
служащих вооруженных сил Украины: основные спорные мо-
менты. *Leges vivata*. Маї 2016. С. 32–36.

Лютиков П. С. Адміністративна відповідальність юри-
дичних осіб: Теоретико-правовий аналіз. *Форум права*. 2013.
№ 1. С. 635–641.

Тема 17. Система і види адміністративних стягнень. Правила і строки накладення адміністративних стягнень

(практичне заняття № 1)

Питання для обговорення

1. Адміністративне стягнення як міра адміністративної відповідальності: цілі й ознаки.
2. Види адміністративних стягнень.
3. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх.

Завдання

85. Громадянин В. 26.10.2016 р. відповідно до постанови Д-ського районного суду було визнано винним у вчиненні ним адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 130 КпАП України, та накладене адміністративне стягнення у виді штрафу у розмірі двох тисяч чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з оплатним вилученням транспортного засобу, автомобіля «Daewoo», який належить на праві приватної власності старшому брату гр. В.

Чи законне рішення суду? У чому сутність такого виду адміністративного стягнення, як оплатне вилучення предмета, що став знаряддям адміністративного правопорушення?

86. До суду надійшли матеріали справи про адміністративне правопорушення щодо гр. С. Згідно з протоколом про адміністративне правопорушення гр. С. зберігав належну йому мисливську гладкоствольну рушницю поза сейфом, а саме рушниця висіла на стіні у спальній кімнаті. Розглянувши справу, суд наклав на гр. С. стягнення у виді штрафу у розмірі п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з оплатним вилученням зброї і бойових припасів до неї.

Чи правомірне рішення суду? У чому полягає принцип законності при накладенні стягнень за вчинене адміністративне правопорушення

87. Поліцейський 14.02.2016 р. склав стосовно гр. М., 1951 року народження, протокол про вчинення адміністративного правопорушення, за яке передбачена відповідальність ч. 4 ст. 127 КУпАП, і направив протокол до суду.

Суд, розглянувши матеріали справи про адміністративне правопорушення, 18.04.2016 р. виніс постанову про накладення адміністративного стягнення у виді громадських робіт строком двадцять годин.

Обґрунтуйте законність рішення суду. Як Ви вважаєте, чи є підстави для оскарження постанови суду?

88. До суду надійшли протоколи про вчинення неповнолітнім гр. Г. правопорушень, передбачених ст. 122², ч. 2 ст. 126, ч. 1 ст. 130 КУпАП. Під час розгляду справи суд зробив висновок про відсутність у діях гр. Г. складу адміністративного правопорушення, передбаченого ч.1 ст. 130 КУпАП, та в цій частині закрити провадження у справі. З урахуванням характеру вчинених правопорушень та того, що неповнолітній гр. Г. бере активну участь у спортивному житті міста, а також розкався у вчиненому правопорушенні, суд виніс постанову про застосування до нього заходу впливу у виді суворої догани.

Чи правомірні дії суду, щодо застосування заходів впливу? Які види стягнень можуть бути застосовані до неповнолітнього, який вчинив адміністративне правопорушення?

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Кодекс України про адміністративні правопорушення.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Про правила дорожнього руху: постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті: постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 р. URL: <http://www.scourt.gov.ua>

Алімов К. О., Коломоєць Т. О. Громадські роботи як вид адміністративного стягнення за законодавством України: монографія. Запоріжжя: Запорізьк. нац. ун-т., 2011. 258 с.

Коломоєць Т., Куразов Ю. Попередження як вид адміністративного стягнення: доцільність його збереження та вдосконалення засад використання ресурсу в умовах реформаційних нормотворчих процесів в Україні. Слово Національної школи суддів України. 2013. № 1 (2). С. 105–114.

Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2008. С. 97–110.

Романюк Я. М., Майстренко Л. О. Особливості застосування конфіскації грошових коштів як адміністративне стягнення за порушення митних правил «зеленого коридору». *Вісник Верховного Суду України*. 2014. № 11. С. 26–35.

Сквирський І. О., Коломоєць Т. О. Виправні роботи як вид адміністративного стягнення за законодавством України: теорія, досвід та практика застосування: монографія. Київ: Істина, 2008. 184 с.

Червякова О. Актуальні питання забезпечення прав громадян, підданих адміністративному арешту. *Право України*. 2006. № 2. С. 35–37.

(практичне заняття № 2)

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Загальні правила накладення адміністративних стягнень.
2. Обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність.
3. Строки накладення адміністративних стягнень.

З а в д а н н я

89. Громадянина П. було визнано винним у вчиненні адміністративних правопорушень, передбачених ч. 1 і ч. 2 ст. 172⁷ КУпАП, і накладено на нього адміністративне стягнен-

ня у виді ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, із позбавленням права обіймати посади й займатися діяльністю, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих і адміністративно-господарських функцій, строком на шість місяців.

Гр. П. оскаржив рішення суду, посилаючись на те, що під час накладання адміністративного стягнення не було дотримано принципу законності, а саме мало місце застосування стягнення, яке не встановлено в санкції відповідної статті КУпАП.

Яке рішення має прийняти суд після розгляду скарги гр. П.? Чи є підстави для її задоволення? Які загальні правила накладення адміністративних стягнень передбачено чинним законодавством України?

90. На автобусній зупинці 22.11.2016 р. гр. В. голосно висловлювався грубою нецензурною лайкою на адресу декількох громадян, потім намагався розпочати бійку. Поліцейським було складено протокол про вчинення гр. В. правопорушення, передбаченого ст. 173 КУпАП. Під час розгляду справи 28.12.2017 р. судом були встановлені такі обставини: 1) гр. В. у липні 2016 р. був притягнутий до адміністративної відповідальності за самовільне випалювання рослинності або (та) її залишків (ст. 77¹ КУпАП); 2) гр. В. має на утриманні двох неповнолітніх дітей; 3) після прибуття поліцейськими на автобусну зупинку гр. В. вибачився за свої дії перед оточуючими. З урахуванням встановлених обставин на гр. В. було накладено стягнення у виді штрафу у розмірі трьох неоподатковуваних мінімуму доходів громадян

Чи правомірне рішення суду? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на відповідні положення КУпАП. Які обставини враховуються під час накладення адміністративного стягнення?

91. До суду 01.10.2016 р. надійшли протоколи відносно гр. В., в яких було зазначено, що він 30.07.2016 р., перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, не маючи права керування транспортним засобом, на мопеді «Кануні» здійснив наїзд на гр. Д., спричинивши йому незначні тілесні ушкодження. Зазначені дії були кваліфіковані поліцейським за ч. 6 ст. 121, ст. 124, ч. 2 ст. 126, ч. 1 ст. 130 КУпАП.

Визначте, чи правильно були кваліфіковані дії гр. В.? Яке стягнення може бути накладено на гр. В.? Охарактеризуйте порядок накладення стягнення при вчиненні двох і більше адміністративних правопорушень. Що змінилося б, якби гр. В. був неповнолітнім (від 16 до 18 років)? Відповідь обґрунтуйте.

92. Поліцейський 10.12.2016 р. зупинив транспортний засіб, яким керував гр. М., що перебував у стані алкогольного сп'яніння, за перевищення обмежень швидкості руху і склав протокол про вчинення гр. М. адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 122 КУпАП, і протокол про вчинення правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 130 КУпАП, оскільки дана особа у серпні 2016 р. вже притягалася до відповідальності за керування транспортним засобом у стані сп'яніння й позбавлена права керування транспортним засобом на один рік. Протоколи були направлені до суду.

Суд 10.03.2017 р., розглянувши одночасно два протоколи про адміністративні правопорушення стосовно гр. М., виніс постанову про притягнення його до адміністративної відповідальності у виді штрафу у розмірі однієї тисячі двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із позбавленням права керування транспортними засобами на строк три роки.

Визначте правомірність дій працівника поліції. Чи правильно були кваліфіковані дії гр. М.? Чи законне рішення суду? Охарактеризуйте порядок накладення стягнення при вчиненні двох і більше адміністративних правопорушень. Який порядок застосування основних і додаткових адміністративних стягнень?

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Кодекс України про адміністративні правопорушення.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Про правила дорожнього руху: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>

Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>

Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті: постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 р. URL <http://www.scourt.gov.ua>

Токарева К. С. Окремі питання застосування строків накладення адміністративних стягнень. *Форум права*. 2014. № 1. С. 479–483.

Трачук П. А. Адміністративні стягнення. Ужгород : [б.в.], 2000. 44 с.

Хорошак Н. В. Адміністративні стягнення за законодавством України. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2004. 171 с.

Тема 18. Органи адміністративної юрисдикції у справах про адміністративні правопорушення

1. Питання для обговорення

1. Система органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення.

2. Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення.

3. Колегіальні органи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення.

4. Суди у системі органів, що розглядають справи про адміністративні правопорушення.

З а в д а н н я

93. Проаналізуйте систему органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення. Запропонуйте принаймні чотири критерії класифікації органів адміністративної юрисдикції, поділіть їх за цими критеріями на групи і поясніть, яким чином пропоновані Вами класифікації відображаються у процесі правозастосування.

94. Інспектор Державної фіскальної служби С. склав на гр. К. протокол про порушення митних правил шляхом переміщення товарів через митний кордон із приховуванням від митного контролю. Керівник митниці запропонував порушнику припинити провадження у справі шляхом компромісу і укласти мирову угоду, на що той і погодився. Однак пізніше, проконсультувавшись у свого адвоката, громадянин К. вирішив, що його дії були правомірними, порушення він не скоював, а отже, сплачувати кошти, що дорівнюють сумі штрафу, як це передбачено мировою угодою, підстав немає. Адвокат підготував скаргу на дії керівника митниці, у якій вказав, що він не компетентний вирішувати справи про переміщення товарів через митний кордон із приховуванням від митного контролю, а тому мирова угода є незаконною і вимагав визнання її недійсною.

Дайте юридичну оцінку ситуації. Чи правомірні дії інспектора Державної фіскальної служби і керівника митниці?

При підготовці відповіді майте на увазі, що в умові завдання можуть міститись не всі необхідні для його вирішення факти і частину з них слід змоделювати.

95. Постановою адміністративної комісії гр. П. був притягнутий до адміністративної відповідальності за порушення правил охорони електричних мереж. Порушник звернувся зі скаргою до адміністративного суду, у якій просив визнати постанову недійсною і закрити провадження у справі. Свої вимоги він обґрунтовував тим, що розгляд його справи відбувався відразу після виборів до місцевої ради, коли адміністративна комісія ще не була сформована, на засіданні комісії була присутня

лише половина її особового складу і протокол розгляду справи не вівся. Представник місцевої ради пояснив, що дійсно справу гр. П розглядала адміністративна комісія, яка була утворена за часів дії попереднього складу місцевої ради, однак цей крок був вимушеним, оскільки затримка розгляду справи призвела б до завершення строку притягнення порушника до відповідальності. Крім того, він вважає, що скарга не може бути задоволена, оскільки вона була подана не через адміністративну комісію, а через виконком місцевої ради, а можливість визнання постанови у справі про адміністративне правопорушення недійсною, як того вимагає скаржник, законодавством не передбачена.

Прийміть рішення у справі, розглянувши всі можливі варіанти розвитку ситуації.

При підготовці відповіді слід брати до уваги, що в умові завдання можуть міститися не всі необхідні факти і частину з них слід змодельювати.

96. У ресторані «Осінь» було виявлене порушення санітарних норм. Лікар Головного управління Державної служба України з питань безпечності харчових продуктів і захисту споживачів у Харківській області наклав на директора ресторану адміністративне стягнення і направив йому припис щодо усунення порушень санітарного законодавства. Припис у встановлений строк виконано не було. Після цього лікар Головного управління Державної служба України з питань безпечності харчових продуктів і захисту споживачів у Харківській області наклав на директора ресторану адміністративне стягнення за невиконання припису посадової особи органу державної санітарно-епідеміологічної служби. Директор звернувся за консультацією до адвоката.

Підготуйте письмову консультацію і, посилаючись на конкретні приписи законодавства, запропонуйте директорові ресторану «Осінь» можливі способи захисту своїх інтересів.

При підготовці відповіді майте на увазі, що в умові завдання можуть міститися не всі необхідні факти і частину з них слід змодельювати.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Кодекс України про адміністративні правопорушення.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Митний кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Положення про адміністративні комісії Української РСР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Богуцький В. В., Богуцька В. В., Мартиновський В. В. Провадження у справах про адміністративні правопорушення: навч. посібник. 4-те вид., переробл. і доповн. Харків: ФІНН, 2012. С. 38–48, 64–105.

Кузьменко О. В. Курс адміністративного процесу: навч. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2013. С. 35–44, 75–138.

Т е м а 19. Провадження у справах про адміністративні правопорушення. Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення

(практичне заняття № 1)

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Завдання, стадії і принципи провадження у справах про адміністративні правопорушення.

2. Обставини, що виключають провадження у справі про адміністративне правопорушення.

3. Протокол про адміністративні правопорушення: зміст і випадки, коли протокол не складається.

4. Контроль та прокурорський нагляд за виконанням законів при провадженні у справах про адміністративні правопорушення.

З а в д а н н я

97. Громадянин М. 01.02.2017 р. отримав повістку, в якій зазначалося, що 02.02.2017 р. адміністративна комісія Харківської міської ради розгляне справу стосовно нього як особи, яка притягається до адміністративної відповідальності за ст. 150 КУпАП. Як таке могло трапитися, гр. М не зрозумів, оскільки в його присутності жодного протоколу про адміністративне правопорушення не було складено.

Під час розгляду справи гр. М. стало відомо, що посадовою особою виконавчого комітету Харківської міської ради 25.12.2016 р. було складено протокол про адміністративне правопорушення, в якому зазначалося, що гр. М. порушив правила утримання сходових кліток, а саме захарашував сходи ремонтним сміттям.

Даючи пояснення під час розгляду справи, гр. М. зазначив, що 25.12.2016 р. він був у відрядженні, що підтверджується відповідними документами, тому протокол про адміністративне правопорушення складено за його відсутністю, що не можливо, виходячи з вимог, котрі висуваються до змісту протоколу ст. 256 КУпАП. У свою чергу, неправильно складений протокол про адміністративне правопорушення не може встановлювати докази у справі про адміністративні правопорушення.

Обміркуйте, чи можливо скласти протокол про адміністративне правопорушення за відсутності гр. М., окресліть вимоги, які висуваються законодавцем до змісту протоколу про адміністративні правопорушення. Чи відповідає вимогам закону порядок повідомлення гр. М. про розгляд справи? Які правові наслідки порушення порядку повідомлення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, про розгляд справи?

98. Посадовою особою Національної поліції 06.01.2016 р. було затримано гр. А., який керував транспортним засобом у стані сп'яніння. Гр. А. не заперечував факту скоєння правопорушення. Враховуючи те, що правопорушник не оспорує допущене правопорушення і з адміністративним стягненням по-

годжується, протокол про адміністративне правопорушення не було складено, а на місці вчинення правопорушення було винесено постанову відповідно до вимог ст. 283 КУпАП.

Чи законні дії представника Національної поліції? Який порядок притягнення особи до адміністративної відповідальності у разі скоєння правопорушення, передбаченого ст. 130 КУпАП?

99. До адміністративної комісії виконавчого комітету Запорізької міської ради надійшов протокол стосовно гр. В. про вчинення ним правопорушення, передбаченого ст. 92 КУпАП. Протиправність його дій полягала в тому, що він проводив ремонтні роботи на балконі будинку, який є пам'яткою культурної спадщини.

Протокол було складено громадським інспектором Українського товариства охорони пам'яток історії та культури.

Адміністративна комісія, готуючи справу про адміністративне правопорушення до розгляду, з'ясувала, що протокол про адміністративне правопорушення складено не уповноваженим на це органом, оскільки відповідно до ст. 255 КУпАП, протокол про адміністративне правопорушення, передбачене ст. 92 КУпАП, складають уповноважені на те посадові особи органів охорони культурної спадщини або адміністрацій історико-культурних заповідників, історико-культурних заповідних територій. Враховуючи те, що протокол не може встановлювати докази у справі про адміністративні правопорушення, адже складений з порушенням норм закону, адміністративна комісія прийняла рішення про закриття провадження у справі на підставі п.1 ст. 247 КУпАП.

Висловіть свою точку зору щодо рішення адміністративної комісії. Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на нормативно-правові акти. Які органи мають право складати протоколи у разі вчинення особами правопорушення, передбаченого ст. 92 КУпАП? Проаналізуйте позицію законодавця щодо переліку цих органів.

100. Прокурором прокуратури Київського району м. Харкова 15.01.2017 р. щодо гр. В. було складено протокол про адміністративне правопорушення, передбачене ч.2 ст. 172-4 КУпАП.

Чи законні дії прокурора? На підставі аналізу положень Закону України «Про прокуратуру», Закону України «Про запобігання корупції» і КУпАП дайте обґрунтовану відповідь щодо повноважень прокурора порушувати провадження у справі про адміністративне правопорушення.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Кодекс України про адміністративні правопорушення.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Про прокуратуру: Закон України. URL :
<http://zakon2.rada.gov.ua>

Про запобігання корупції: Закон України. URL:
<http://zakon2.rada.gov.ua>

Богуцький В. В. Провадження у справах про адміністративні правопорушення: навч. посібник / В. В. Богуцький, В. В. Богуцька, В. В. Мартиновський. 4-те вид., переробл. і доповн. Харків: ФІНН, 2012. С. 38–48, 64–105.

Демський Е. Ф. Адміністративно-процесуальне право України: навч. посібник. / Е. Ф. Демський. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 496 с. С. 443–476.

Колпаков В. К. Адміністративна юрисдикція: сутність поняття. *Держава і право*: зб. наук. пр. – Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2003. Вип. 19. С. 255–258.

Кузьменко О. В. Курс адміністративного процесу: навч. посібник / О. В. Кузьменко. Київ: Юрінком Інтер, 2013. С. 35–44, 75–138.

Червякова Е., Мех Ю. Протокол об административном правонарушении как документ: существенные признаки и требования, предъявляемые к нему. *Legea si Viata*. Octombrie, 2016. С. 77–81.

(практичне заняття № 2)

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Мета застосування і загальна характеристика заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.

2. Види заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.

3. Законність і обґрунтованість заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення як заходів адміністративного примусу.

З а в д а н н я

101. Громадянин А. 11.05.2016 р. для власного споживання придбав наркотичні засоби, за що був доставлений у відділення поліції з метою складання протоколу про адміністративне правопорушення. У протоколі зазначалося, що особа затримана на три години. Проте виявилось, що необхідно провести медичне обстеження гр. А. та з'ясувати, де і в кого були придбані наркотичні засоби, про що було зроблено запис у протоколі і продовжено строк адміністративного затримання до трьох діб.

Під час розгляду справи 12.05.2016 р. суддею гр. А. було визнано винним у порушенні правил обігу наркотичних засобів і психотропних речовин і застосовано штраф.

За дорученням гр. А. його адвокат звернувся до адміністративного суду з позовом про визнання дій, пов'язаних із адміністративним затриманням, незаконними. Зокрема, ним зазначалося, що не було проінформовано центр із надання безоплатної вторинної правової допомоги, а це спонукало гр. А. звернутися до платних послуг адвоката.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи є порушення закону з боку співробітників поліції і підстави для оскарження їх дій?

102. Державний інспектор рибоохорони під час рейду встановив, що гр. А. займається рибальством із порушенням

правил. Оглянувши човен і спорядження для рибальства у присутності гр. А., інспектор вилучив їх до вирішення питання про відповідальність останнього. Про огляд речей та їх вилучення інспектором було зроблено відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення.

Після цього гр. А. оскаржив дії держінспектора його керівнику. У скарзі гр. А. зауважив, що інспектор порушив порядок огляду і вилучення речей, а саме: не врахував, що гр. А. не є власником даних речей, не залучив до огляду двох понятих і не склав окремий протокол про застосування зазначених заходів забезпечення провадження у справі про адміністративне правопорушення.

Проаналізуйте ситуацію й підготуйте юридично обґрунтовану відповідь на скаргу гр. А.

103. Громадянин В. у темний час доби перевозив пасажирів у маршрутному таксі з несправними зовнішніми світловими приладами, про що поліцейським було складено протокол про адміністративне правопорушення, передбачене ч. 2 ст. 121 КУпАП, вилучено посвідчення водія, а автомобіль доставлено для зберігання на спеціальний майданчик, про що зроблено запис у протоколі. Копія протоколу під розпис була вручена правопорушнику.

Чи правомірні заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення і який порядок їх застосування?

104. Громадянин Б. керував автомобілем у стані алкогольного сп'яніння. Співробітник поліції відсторонив гр. Б. від керування транспортним засобом, оглянув гр. Б. на стан сп'яніння за допомогою індикаторної трубки у присутності двох осіб та вилучив посвідчення водія, про що було зазначено в протоколі огляду. Гр. Б. протокол підписав, але зауважив, що він не погоджується з результатами проби, бо вважає технічний прилад несправним.

За даною справою підготуйте письмово: протокол огляду, протокол про адміністративне правопорушення, пояснення і зауваження щодо змісту протоколу та інші матеріали. Які наслідки незгоди гр. Б з результатами огляду?

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Кодекс України про адміністративні правопорушення.
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80732-10/page>

Про затвердження Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1086-2008-п>

Про затвердження Порядку тимчасового затримання та зберігання транспортних засобів на спеціальних майданчиках і стоянках.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1102-2008-п>

Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1103-2008-п>

Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: Наказ Міністерства внутрішніх справ від 07.11.2015 р.
URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15>

Богуцький В. В., Богуцька В. В., Мартиновський В. В. Провадження у справах про адміністративні правопорушення: навч. посібник. 4-те вид., переробл. і доповн. Харків: ФІНН, 2012. С. 38–48, 64–105.

Гумін О. М. В., Пряхін Є. В. Застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення. Європейські перспективи. 2014. № 4. С. 5–11.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2014_4_3

Демський Е. Ф. Адміністративно-процесуальне право України: навч. посібник. – Київ: Юрінком Інтер, 2008. 496 с.

Зубатенко А. В. Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення в системі заходів адміністративно-правового примусу. *Право і суспільство*. 2013. № 6–2. С. 204–207.

Колпаков В. К. Адміністративна юрисдикція: сутність по-

няття. *Держава і право*: зб. наук. пр. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2003. Вип. 19. С. 255–258.

Кузьменко О. В. Курс адміністративного процесу: навч. посібник. К.: Юрінком Інтер, 2013. С. 35–44, 75–138.

Стефанчук М. М. Деякі питання застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення як одного з перспективних напрямів діяльності прокурора в адміністративно-деліктному провадженні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2014. Вип. 24. Т. 3. С. 131–136.

(практичне заняття № 3)

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Розгляд справ про адміністративне правопорушення: місце, строки і порядок.
2. Оскарження постанов по справі про адміністративне правопорушення.
3. Набрання постановою судді у справі про адміністративне правопорушення законної сили і перегляд постанови.
4. Особливості виконання постанов про накладення окремих видів адміністративних стягнень.

З а в д а н н я

105. До Валківського суду Харківської області 07.02.2017 р. надійшов протокол стосовно гр. М про вчинення ним правопорушення, передбаченого ст. 130 КУпАП. У протоколі зазначалося, що М., керуючи автомобілем на трасі Київ-Харків, у м. Валки був зупинений посадовими особами Національної поліції у зв'язку з підозрою, що він перебуває у стані алкогольного сп'яніння. Після проведення огляду стан сп'яніння було підтверджено.

Справу призначено до розгляду на 15.04.2017 р., про що належним чином було повідомлено гр. М. Згодом, а саме 01.04.2017 р., від гр. М. надійшло клопотання щодо розгляду справи не у Валківському суді Харківської області, а у Київсь-

кому районносу суді м. Харкова, оскільки він зареєстрований і проживає у цьому районі.

Визначте місце розгляду такої категорії справ про адміністративні правопорушення. Посилаючись на норми КУпАП, з'ясуйте, чи можна перенести розгляд справи з одного суду до іншого.

106. Стосовно гр. В. 06.04.2016 р. було складено протокол про вчинення ним правопорушення, передбаченого ст. 173 КУпАП. Київський районний суд м. Харкова, отримавши цього ж дня протокол, призначив справу до розгляду на 08.04.2016 р., про що повідомив гр. В, який у встановлений час не з'явився. Враховуючи те, що гр. В. своєчасно було повідомлено про місце і час розгляду справи, суд за його відсутності виніс постанову про накладення на нього штрафу.

Чи є підстави для скасування постанови про накладення на гр. В. штрафу? Хто, за чиєю ініціативою і в якому порядку може переглянути постанову по даній справі? Яке рішення може бути прийнято за результатами перегляду справи?

107. Дорожньо-транспортна пригода, результатом якої стало пошкодження транспортного засобу, відбулася 12.04.2017 р. Гр. А. не заперечував факту скоєння правопорушення і свою вину щодо порушення правил дорожнього руху визнавав. Враховуючи, що правопорушник не оспорує допущене правопорушення і з адміністративним стягненням погоджується, протокол про адміністративне правопорушення не було складено, а на місці вчинення правопорушення винесено постанову відповідно до вимог ст. 283 КУпАП. (Учасники дорожньо-транспортної пригоди правом спільного складання повідомлення про цю пригоду згідно із Законом України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» не скористалися).

Дайте оцінку законності дій посадової особи Національної поліції. В якому порядку може бути оскаржена винесена постанову?

108. Суддя, розглянувши 15.03.2017 р. матеріали справи про притягнення гр. В. до адміністративної відповідальності за ст. 185 КУпАП, ухвалив постанову, якою визнав гр. В. винним у скоєнні правопорушення і наклав на нього стягнення у виді сорока годин громадських робіт. Постанова була надіслана на виконання 27.03.2017 р., а 10.04.2017 р. до суду надійшло подання кримінально-виконавчої інспекції про ухилення гр. В від відбування громадських робіт. На підставі подання постановою судді не відбутий строк громадських робіт було замінено адміністративним арештом.

Посилаючись на норми КУпАП, визначте законність заміни стягнень. З'ясуйте, яке рішення у разі ухилення від виконання може ухвалити суддя?

109. Громадяни К. і С. брали участь у судовому засіданні Господарського суду Харківської області як представники юридичних осіб (позивача і відповідача). Під час судового засідання гр. С., який представляв інтереси відповідача і не мав достатніх аргументів проти заявленого позову, почав ображати представника позивача гр. К. і висловив сумнів у його здатності працювати юристом. Суддя Д., який розглядав справу, закликав гр. С. до порядку та вказав на його обов'язок виступати лише по суті справи і тільки тоді, коли йому нададуть слово.

У відповідь гр. С. звинуватив суддю Д. в упередженому до нього ставленні, висловив упевненість, що він хабарник. На подальші зауваження судді гр. С. не реагував і продовжував образливо висловлюватися на його адресу.

Оскільки гр. С. раніше також дозволяв собі образливі висловлювання на адресу суду, суддя Д. оголосив перерву в судовому засіданні і склав протокол про адміністративне правопорушення за ч. 2 ст. 185³ відносно гр. С. Після цього суддя Д. відразу виніс постанову у справі про адміністративне правопорушення, відповідно до якої на гр. С. було накладено стягнення у виді адміністративного арешту строком на 10 діб.

Зробіть правовий аналіз ситуації. Чи правомірні дії судді Д.? Чи може гр. С. оскаржити вказану постанову про накладення адміністративного стягнення?

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Кодекс адміністративного судочинства України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Про затвердження Порядку виконання адміністративних стягнень у вигляді громадських та виправних робіт: наказ Міністерства юстиції України від 19.03.2013 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Рішення Конституційного Суду України у справі № 5-рп/2015 від 26.05.2015 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

Богуцький В. В., Богуцька В. В., Мартиновський В. В. Провадження у справах про адміністративні правопорушення: навч. посібник. 4-те вид., переробл. і доповн. Харків: ФІНН, 2012. С. 38–48, 64–105.

Т е м а 20. Правові засади і організація управління економікою, соціально-культурним будівництвом та адміністративно-політичною діяльністю

П и т а н н я д л я о б г о в о р е н н я

1. Державне управління у сфері економіки: загальні засади і система органів.
2. Загальні засади управління адміністративно-політичною діяльністю.
3. Специфіка управління у сфері національної безпеки: система органів і взаємодія між ними.
4. Особливості державного управління соціально-культурним будівництвом.

З а в д а н н я

110. Охарактеризуйте мету й завдання кожного з перерахованих органів у державному управлінні економікою: (а) Кабі-

нет Міністрів України; (б) Міністерство економічного розвитку і торгівлі України; (в) Антимонопольний комітет України; (г) Державна регуляторна служба України; (д) Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів; (е) Фонд державного майна України.

111. Начальник Генерального штабу віддав наказ Голові Служби зовнішньої розвідки стосовно проведення низки оперативних заходів по добуванню розвідувальної інформації. Останній відмовився його виконувати, оскільки, на його думку, зовнішня розвідка не входить до складу Збройних Сил України. Начальник Генерального штабу наполягав, мотивуючи свою позицію тим, що, з одного боку, вказана інформація дуже необхідна для ефективного використання Збройних Сил, а з іншого – Голова Служби зовнішньої розвідки є військовослужбовцем, а отже, має виконувати накази Головнокомандувача Збройних Сил України, якому підпорядковані усі військовослужбовці в Україні.

Проаналізуйте ситуацію, яка склалась, і поясніть, яким чином здійснюється взаємодія між Службою зовнішньої розвідки та Збройними Силами України.

112. Громадянин А, який займається приватною медичною практикою, звернувся до обласного управління Антимонопольний комітет України зі скаргою на свого сусіда гр. С, у якій повідомив, що останній, не маючи ліцензії на медичну практику, практикує лікування з використанням біоенергетичного масажу і лікарських рослин, тобто має місце недобросовісна конкуренція на ринку медичних послуг. В управлінні Антимонопольного комітету йому відповіли, що це питання не належить до їх сфери відання і порекомендували звернутися до органів Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, оскільки саме вони можуть вберегти громадян від надання їм неякісних медичних послуг.

Проаналізуйте ситуацію і дайте гр. А рекомендації щодо захисту своїх прав.

113. Охарактеризуйте правове становище автомобільного транспорту й міського електротранспорту, визначте, які органи здійснюють публічне адміністрування кожним із них, і вкажіть основні відмінності, що виникають у процесі державного управління цими видами транспорту.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х
а к т і в т а л і т е р а т у р и

Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст. 19.

Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 р. Там само. 1993. № 50. Ст. 472.

Про Збройні Сили України: Закон України в ред. від 05.10.2000 р. Там само. 2010. № 48. Ст. 410.

Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. Там само. 2014. № 13. Ст. 222.

Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р. Там само. 2003. № 39. Ст. 351.

Про розвідувальні органи України: Закон України від 22.03.2001 р. Там само. 2001. № 19. Ст. 410.

Про транспорт: Закон України від 10.11.1994 р. Там само. 1994. № 51. Ст. 446.

Положення про Державну регуляторну службу України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 24.12.2014 р. *Офіційний вісник України*. 2015. № 4. Ст. 68.

Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. *Офіційний вісник України*. 2014. № 77. Ст. 116.

Статути Збройних Сил України. Київ: Атіка, 2010. 432 с.

Лайкова М. С. Антимонопольна діяльність в Україні: сучасні проблеми організації та правового регулювання: монографія / за заг. ред. Н. П. Матюхіної. Харків: Фактор, 2014. 224 с.

Нижник Н., Гуменюк І. Питання вдосконалення адміністративно-правового регулювання соціальної сфери. *Вісник Академії правових наук України* : зб. наук. пр. Харків : Право, 2012. № 4 (71). С. 246–252.

Поляков С. Ю. Адміністративно-правові засади забезпечення законності та правопорядку у Збройних Силах України : монографія. Харків: Право, 2012. 256 с.

Русняк Л. До питання про поняття та зміст адміністративно-правового забезпечення права на охорону здоров'я населення в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2013. № 5. С. 79–82.

КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Опис навчальної дисципліни та предмета курсу “Адміністративне право”

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6,5	Галузь знань 08 „Право”	Нормативна	Нормативна
	Напрямок підготовки 081 „Право”		
Змістових модулів – 6 (для денної форми навчання)		Рік підготовки:	
Поточних контроль здійснюється на протязі навчального року відповідно до Положення про критерії оцінювання знань і умінь студентів каф. адмін. права.		2-й	2, 3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>реферат, анотація статті, курсові роботи</u>		Семестр	
Загальна кількість годин - 195		3 - 4-й	4 - 5-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 104 год. самостійної роботи студента – 91 год.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: „Бакалавр”	48 год.	46 год.
		Практичні	
		56 год.	4 год.
		Лабораторні	
		–	
		Самостійна робота	
		91 год.	250 год.
Індивідуальні завдання: –			

		Вид контролю:	
		Поточний модульний контроль, залік за результатами практичних занять, іспит	іспит

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО»

1.2. Критерії оцінювання знань з адміністративного права визначаються кафедрою і доводяться до відома студентів до початку вивчення відповідної навчальної дисципліни.

Кафедра при розробці цих критеріїв керувалася Положення про моніторинг знань студентів у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого, затвердженим наказом ректора університету від 26 червня 2015 р. № 127, Положенням про порядок підготовки, подання, обліку, захисту та зберігання курсових робіт, затвердженого наказом від 14 лютого 2013 р. № 70-с, іншими нормативними актами, які регулюють порядок здійснення поточного контролю (ПК) та підсумкового контролю знань (ПКЗ) студентів.

Оцінювання знання студентів оцінюється на основі результатів поточного контролю (ПК) і підсумкового контролю знань (ПКЗ).

Підсумковий контроль знань проводиться у формі іспиту або заліку.

1.3. Об'єктом оцінювання знань студентів є програмний матеріал дисципліни різного характеру і рівня складності, опанування якого перевіряється під час ПК та ПКЗ відповідно.

Завданням ПК – перевірка розуміння й засвоєння певного матеріалу, умінь самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Завданням ПКЗ – перевірка розуміння студентом про-

грамного матеріалу в цілому, логіки й взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

1.4. Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінка виводиться за національною шкалою та шкалою ECTS. При цьому кафедра визначає мінімально необхідну кількість балів для допуску до складання іспиту.

1.5. При складанні іспитів оцінювання рівня знань студентів здійснюються на основі результатів ПК та ПКЗ із таким розподілом балів:

- завдання ПК оцінюються в діапазоні від 0 до 40 балів;
- завдання, що виносяться на ПКЗ, – від 0 до 60 балів.

1.6. При складанні досесійного заліку оцінювання рівня знань студентів здійснюється на основі результатів ПК.

1.7. Досесійний залік виставляється студенту, якщо він набрав не менше 12 балів у 3 навчальному семестрі та 13 балів у 4 навчальному семестрі. Бали вираховуються наступним чином:

- обрання теми курсового проекту студентом та робота над ним протягом року: 5 балів (за 3 семестр) та 5 балів (за 4 семестр). Робота може бути зарахована як індивідуальна в кожному семестрі. Якщо студент не обрав курсову роботу, має писати індивідуальну у кожному семестрі;

- активна робота на практичних заняттях та отримання позитивних оцінок – до 10 балів за семестр;

- участь у студентських конференціях, гуртках, конкурсах, олімпіадах, підготовка наукових доповідей, рефератів, анотацій на наукові статті та презентація їх на практичних заняттях, науковий аналіз змін в адміністративному законодавстві, інші форми робіт – до 5 балів.

1.8. До екзамену студент допускається, якщо за два навчальні семестри він набрав не менше 25 балів.

II. Критерії оцінювання знань і умінь студентів при здійсненні поточного контролю знань (ПК) студентів

2.1. Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

а) систематичність й активність роботи на лекціях, семінарських, практичних, лабораторних заняттях (відвідування відповідних форм навчального процесу, активність і рівень знань при обговоренні питань; участь у студентських конференціях, гуртках, конкурсах, олімпіадах; інші форми робіт);

б) виконання завдань для самостійного опрацювання (самостійне опрацювання тем в цілому чи окремих питань; написання рефератів, есе та їх презентація; підготовка конспектів навчальних чи наукових текстів; підготовка реферативних матеріалів та публікацій).

2.2. Конкретний перелік робіт, що зобов'язаний виконати студент в рамках ПК, критерії їх оцінки (кількість балів) визначаються кафедрою та доводяться до відома студентів до початку навчального року, що передує її вивченню.

2.3. Кафедра може запроваджувати виконання з відповідної дисципліни контрольних (інших письмових) робіт, проведення колоквиумів, вживати інші підсумкові заходи за результатами вивчення певного логічно завершеного блоку навчального матеріалу.

Результати оцінювання знань студентів, отриманих протягом першого семестру, оформлюються у вигляді досесійного заліку.

2.4. Результати ПК знань студентів своєчасно вносяться до журналу обліку роботи викладача і регулярно оприлюднюються в академічній групі.

2.5. Відповідальність за об'єктивність і своєчасність проведення ПК покладається на викладача, що веде семінарські (практичні) заняття, лектора й завідувача кафедри.

2.6. Кафедра визначає порядок ліквідації заборгованості з ПК.

III. Критерії оцінювання знань і умінь студентів при підсумковому контролі знань (ПКЗ) студентів

Оцінювання рівня знань студентів з курсу «Адміністративне право» здійснюється на основі результатів ПК та ПКЗ.

3.1. ПКЗ проводиться у формі іспиту з ключових питань, типових і комплексних завдань, практичних ситуацій, що потребують творчої відповіді й уміння синтезувати отримані знання з певної навчальної дисципліни.

Студент допускається до складання іспиту в разі виконання ним мінімального обсягу всіх видів робіт, передбачених кафедрою, і якщо набрав за два семестри не менше 25 балів.

3.2. Конкретний перелік тестів, питань і завдань, що охоплюють весь зміст навчальної дисципліни, критерії оцінювання екзаменаційних (залікових) завдань, порядок і час їх складання визначаються кафедрою і доводяться до студентів на початку навчального року, що передує їх проведенню.

До екзаменаційного білета може бути включено від 2 до 5 питань (завдань) залежно від прийнятого кафедрою рішення.

3.3. Результати ПКЗ оцінюються в діапазоні від 0 до 60 балів;

3.4. Загальна підсумкова оцінка з навчальної дисципліни складається з суми балів за результатами ПК та ПКЗ (за умови, що на іспиті студент набрав 35 балів і вище).

Якщо на іспиті студент набрав 0 балів, тобто отримав незадовільну оцінку, загальна підсумкова оцінка включає лише результати ПК.

3.5. До відомості обліку підсумкової успішності заносяться сумарні результати в балах ПК та ПКЗ з урахуванням вимог, викладених у попередньому пункті.

3.6. ПКЗ та ліквідація академічної заборгованості здійснюється відповідно до наказу ректора про проведення екзаменаційної сесії та досесійних заліків викладачем відповідно до розкладу.

3.7. Ліквідація академічної заборгованості відбувається з урахуванням вимог Положення про організацію освітнього процесу в Національному юридичному університеті імені Яро-

слава Мудрого, наказів ректора, розпоряджень проректорів, директорів інститутів (деканів факультетів), завідувачів кафедр.

3.8. Результати ПКЗ з дисциплін, за якими здійснювався поточний контроль, оцінюються в діапазоні від 0 до 60 балів, здійснюються за екзаменаційними білетами і проводяться усно.

3.9. При проведенні іспиту в усній формі оцінка повинна бути кратна 5 (0, 35, 40, 45, 50, 55, 60).

3.10. Критерії оцінювання знань і умінь студента повинні відповідати вказаним нижче параметрам:

Кількість балів	Критерії оцінювання знань і умінь студента
60	<ol style="list-style-type: none">1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах та концепціях дисципліни.2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою.3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни та використання отриманих знань у практичній роботі.
55	<ol style="list-style-type: none">1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни.2. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою.3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
50	<ol style="list-style-type: none">1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих неточностей.2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою.3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
45	<ol style="list-style-type: none">1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією.2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою.3. Помилки та суттєві неточності у відповіді на іспиті за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.

40	<p>1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією.</p> <p>2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою.</p> <p>3. Помилки у відповіді на іспиті за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.</p>
35	<p>1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни.</p> <p>2. Наявність помилок у відповіді на іспиті.</p>
0	<p>1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни.</p> <p>2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.</p>

4.13. Переведення оцінки за 100-бальною шкалою здійснюється відповідно до нижчевказаної таблиці:

За 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	ВИЗНАЧЕННЯ	За національною системою
90-100	A	ВІДМІННО – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5
80-89	B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня, з кількома помилками	4
75-79	C	ДОБРЕ – у цілому правильна робота, але з певною кількістю незначних помилок	
70-74	D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недолків	3
60-69	E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії	

20-59	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2
1-19	F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс	

IV. Критерії оцінювання знань і умінь при проведенні державної атестації з адміністративного права

4.1. Державна атестація здійснюється у формі усного іспиту за екзаменаційними білетами. До кожного білета включаються по три питання, перелік яких визначає кафедра адміністративного права.

4.2. Результати складання державного іспиту оцінюються за національною шкалою оцінювання: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

4.3. Оцінка **«відмінно»** виставляється, якщо студент виявив системне та глибоке знання навчального матеріалу, точно і вичерпно відповів на питання екзаменаційного білета, продемонстрував уміння застосовувати набуті знання при вирішенні практичних завдань.

4.4. Оцінку **«добре»** студент, отримує, якщо він продемонстрував достатньо повне знання матеріалу, але під час відповіді допустив декілька несуттєвих неточностей (або не в повній мірі розкрив до кінця зміст одного з питань білету), виявив розуміння значення отриманих знань для практичної діяльності.

4.5. Оцінка **«задовільно»** виставляється, якщо студент продемонстрував знання основного матеріалу дисципліни в обсязі, достатньому для роботи за професією, але допустив при відповіді суттєві неточності (або не в повній мірі розкрив зміст двох питань білету).

4.6. Оцінка **«незадовільно»** виставляється, якщо студент при відповіді на кілька питань білету допустив суттєві помилки, продемонстрував очевидні прогалини в знаннях (незнання базових понять, категорій тощо) що свідчить про неможливість здійснювати професійну діяльність без додаткової підготовки з відповідної дисципліни.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота сприяє кращому засвоєнню студентами матеріалу з навчальної дисципліни “Адміністративне право” й формуванню в них навичок і вмінь одержувати додаткові знання.

Формами самостійної роботи студентів є:

- доопрацювання матеріалів лекцій та робота з літературою до них;
- підготовка до практичних занять, виконання завдань за темами практичних занять;
- робота в інформаційних мережах;
- складання конспектів за темами, що виносяться на самостійне вивчення.

Результативність самостійної роботи виявляється в процесі поточного контролю (ПК) та підсумкового контролю знань (ПКЗ) під час сесії.

ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Відповідно до “Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців” індивідуальна робота студента може включати:

- анотацію прочитаної додаткової літератури з навчальної дисципліни, бібліографічний опис літератури;
- конспектування монографічної літератури з тематики навчальної дисципліни;
- підготовку есе (рефератів) та їх презентацію на практичних заняттях;
- зібрання постатейного матеріалу й письмовий аналіз статті (статей) Кодексу України про адміністративні правопорушення, Митного кодексу України або Кодексу адміністративного судочинства України;
- підготовку й формування матеріалів справи про адміністративне правопорушення;
- курсову роботу – загальний обсяг 20-25 рукописних сторінок. Наприкінці роботи – список використаної літератури

та нормативних актів. Подається на кафедру, де й відбувається захист за участю двох викладачів;

– роботу в студентському науковому гуртку, написання наукових доповідей та їх презентацію на засіданнях гуртка, опублікування наукових статей та тез наукових доповідей, участь у конференціях.

Тематику та форму індивідуальної роботи студент визначає на початку навчального року за погодженням з кафедрою. Результати індивідуальної роботи студента оцінюються викладачем, який веде практичні заняття в академічній групі до початку екзаменаційної сесії, під час якої необхідно скласти іспит з навчальної дисципліни “Адміністративне право”.

ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО”

1. Адміністративне право як галузь права, його предмет
2. Поняття і основні риси державного управління.
3. Сутність виконавчої влади, її співвідношення з державним управлінням та адміністративним правом.
4. Метод і система адміністративного права.
5. Зв'язок адміністративного права з іншими галузями українського права.
6. Поняття, особливості та види адміністративно-правових норм.
7. Систематизація адміністративного права та її особливості. Джерела адміністративного права.
8. Поняття, основні риси та види адміністративно-правових відносин.
9. Адміністративно-правовий статус громадян України.
10. Звернення громадян, їх види.
11. Порядок розгляду звернень громадян згідно з Законом України “Про звернення громадян”.
12. Особливості адміністративно-правового статусу іноземців та осіб без громадянства в Україні.
13. Поняття, ознаки та правове становище органів виконавчої влади.
14. Види та система органів виконавчої влади, принципи її побудови.
15. Компетенція та форми діяльності Кабінету Міністрів України за Законом України “Про Кабінет Міністрів України”.
16. Центральні органи виконавчої влади в системі органів виконавчої влади.
17. Міністерства в системі центральних органів виконавчої влади.
18. Повноваження і форми діяльності місцевих державних адміністрацій.
19. Поняття, види та принципи державної служби в Україні.
20. Поняття та види державних службовців

21. Законодавчі основи та правове регулювання державної служби в Україні.

22. Особливості юридичної відповідальності державних службовців.

23. Поняття та види функцій державного управління.

24. Поняття форм державного управління, їх види.

25. Поняття правових актів державного управління, їх юридичне значення.

26. Класифікація актів державного управління та їх дія.

27. Вимоги, що ставляться до актів державного управління, наслідки їх недотримання.

28. Адміністративний договір як форма управлінської діяльності.

29. Поняття адміністративно-правових методів, їх види.

30. Адміністративний примус, та його різновиди.

31. Заходи адміністративного запобігання, їх види та суть.

32. Заходи адміністративного припинення, їх види та суть.

33. Поняття й основні риси адміністративної відповідальності.

34. Завдання, система і чинність законодавства України про адміністративні правопорушення.

35. Адміністративне правопорушення, його склад.

36. Суб'єкти адміністративних правопорушень.

37. Особливості відповідальності неповнолітніх у віці від 16 до 18 років.

38. Особливості адміністративної відповідальності посадових осіб.

39. Відповідальність військовослужбовців за вчинення адміністративних правопорушень.

40. Обставини, що виключають адміністративну відповідальність.

41. Мета адміністративних стягнень, їх види.

42. Попередження, штраф та штрафні бали, як види адміністративних стягнень.

43. Оплатне вилучення і конфіскація предметів як адміністративні стягнення.

44. Позбавлення спеціального права, наданого громадянину, як вид адміністративного стягнення.

45. Громадські, виправні та суспільно корисні роботи, як види адміністративного стягнення.

46. Адміністративний арешт та арешт з утриманням на гауптвахті, як види адміністративних стягнень.

47. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх.

48. Загальні правила накладення стягнень за адміністративні правопорушення.

49. Обставини, що пом'якшують та обтяжують відповідальність за адміністративний проступок.

50. Строки накладення адміністративних стягнень.

51. Адміністративний процес: зміст, загальні риси, особливості.

52. Структура адміністративного процесу та характеристика окремих видів проваджень.

53. Дисциплінарне провадження: завдання, стадії, особливості.

54. Адміністративна юрисдикція: загальні риси, принципи.

55. Адміністративна юстиція: поняття, моделі та особливості становлення в Україні.

56. Адміністративне судочинство в Україні: завдання та принципи.

57. Завдання і порядок провадження в справах про адміністративні правопорушення.

58. Заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення.

59. Протокол про адміністративне правопорушення.

60. Постанова по справі про адміністративне правопорушення.

61. Органи (посадові особи), уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення.

62. Справи про адміністративні правопорушення, підвідомчі районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судам (суддям).

63. Право на оскарження та порядок оскарження постанови про накладення адміністративного стягнення.

64. Види рішень, що приймаються по скарзі на постанову про накладення адміністративного стягнення.

65. Набрання постановою судді у справі про адміністративне правопорушення законної сили та перегляд постанови.

66. Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.

67. Поняття режиму законності та дисципліни в державному управлінні та способи їх забезпечення.

68. Контроль у державному управлінні: поняття, зміст та види.

69. Контроль органів виконавчої влади загальної компетенції. Відомчий та міжвідомчий контроль.

70. Судовий контроль у державному управлінні. Контрольні повноваження державних інспекцій та служб.

71. Поняття і види адміністративно-правових режимів.

72. Дозвільна-ліцензійна діяльність в Україні.

73. Організаційно-правові засади управління економікою.

74. Організаційно-правові засади управління соціально-культурною сферою.

75. Організаційно-правові засади управління адміністративно-політичною діяльністю.

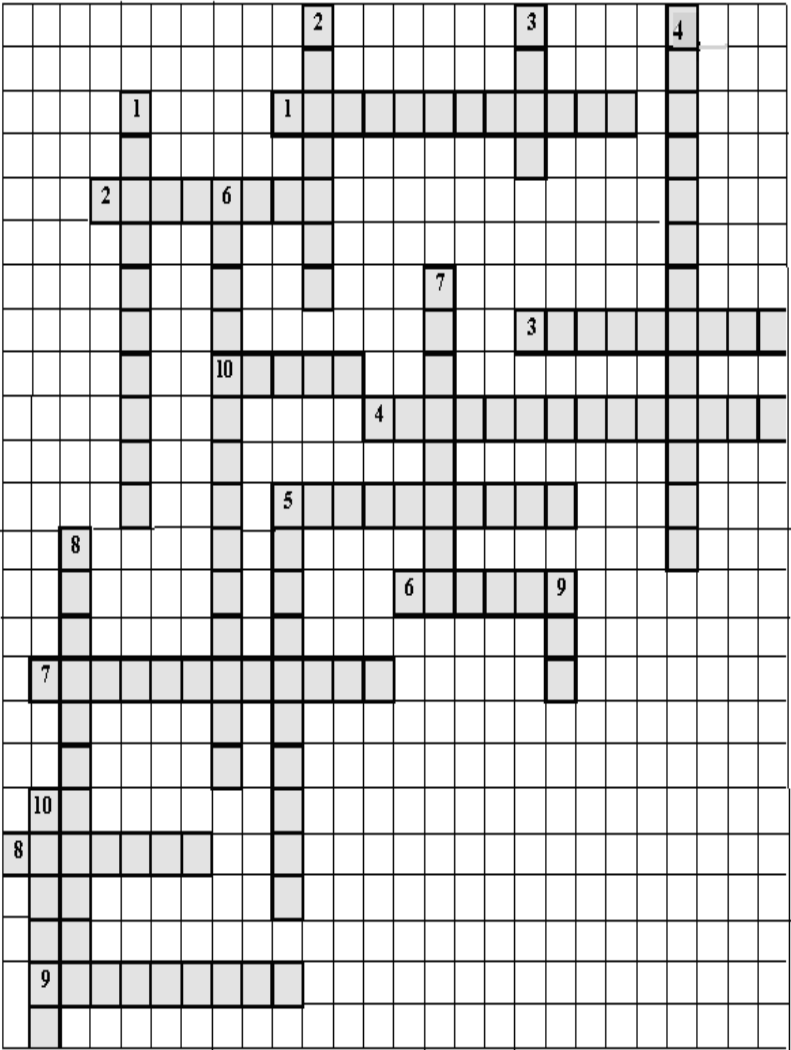
ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1 (тема 6)

Відгадайте кросворд “Державні службовці”

По горизонталі: **1.** Метод підтвердження відповідності рівня професійної компетентності державного службовця при призначенні на посаду. **2.** Використання особою наданих їй службових повноважень і пов’язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди. **3.** Час відпочинку державного службовця. **4.** Характеристика особи, що визначається її освітньо-кваліфікаційним рівнем, досвідом роботи та рівнем володіння спеціальними знаннями. **5.** Один із видів дисциплінарного стягнення. **6.** Один із видів дисциплінарного стягнення. **7.** Поділ посад державних службовців на групи. **8.** Загальний порядок зайняття посади на державній службі. **9.** Форма реалізації управлінських повноважень керівником. **10.** Правила професійної поведінки державного службовця.

По вертикалі: **1.** Позитивний захід впливу, який застосовується до державного службовця. **2.** Те, з чого починаються службові відносини. **3.** Те, що дає право на встановлення державному службовцю надбавки за вислугу років. **4.** Один із принципів державної служби. **5.** Один із видів дисциплінарного стягнення. **6.** Один із принципів державної служби. **7.** Оцінка результатів щорічної діяльності державного службовця, що дає право на преміювання. **8.** Ін формація про вакантні посади державної служби. **9.** Оформлення припинення державної служби. **10.** Визначена структурою і штатним розписом первинна структурна одиниця державного органу.

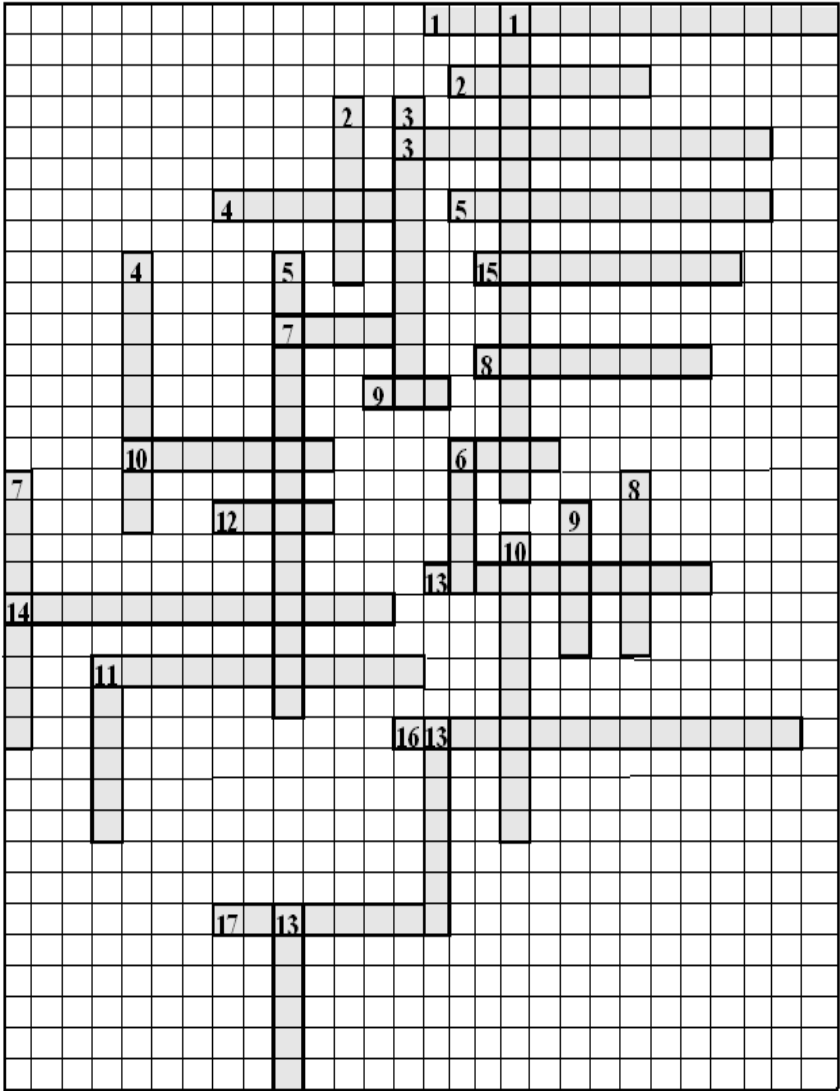

В і д г а д а й т е к р о с в о р д
“Адміністративне правопорушення, його склад”

П о г о р и з о н т а л і: **1.** Протиправна винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління, і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність. **2.** Об’єкт правопорушення, різновид родового об’єкта. **3.** Об’єкт правопорушення, що підпадає під ознаки конкретного складу проступку. **4.** Фізична осудна особа, яка на момент вчинення адміністративного правопорушення досягла віку адміністративної відповідальності. **5.** Ознака адміністративного правопорушення, котра свідчить, що дія чи бездіяльність заподіює або створює загрозу заподіяння шкоди об’єктам адміністративно-правової охорони. **6.** Наслідок, результат, якого прагне досягти особа, що вчиняє адміністративне правопорушення. **7.** Усвідомлене особою внутрішнє спонукання, яким вона керувалася при вчиненні адміністративного проступку. **8.** Складова частина об’єктивної сторони, яка предметом матеріального світу, що застосовується суб’єктом правопорушення для його вчинення. **9.** Складова частина об’єктивної сторони, яка є певним відрізком (проміжком) часу, протягом якого відбувається адміністративне правопорушення та настають суспільно шкідливі наслідки. **10.** Речі матеріального світу, люди та абстрактні узагальнені поняття, на які посягає адміністративне правопорушення (не суспільні відносини). **11.** Сторона складу правопорушення, яка характеризує психічний стан особи, пов’язаний з вчиненням адміністративного правопорушення. **12.** Психічне ставлення особи до діяння та його шкідливих наслідків. **13.** Різновид необережності, який характеризується тим, що особа не усвідомлює протиправність свого діяння, не бажає настання суспільнонебезпечних наслідків, хоча повинна та могла усвідомлювати і бажати їх настання. **14.** Форма вини, котра характеризується тим, що особа, яка вчинила правопорушення, передбачала можливість настання шкідливих наслідків своєї дії чи бездіяльності, але легковажно розраховувала на їх відвернення або не передбачала можливості настання таких наслідків, хоча пови-

нна була і могла їх передбачити. **15.** Об'єкт правопорушення, який характеризує усю сукупність суспільних відносин, що охороняються законодавством про адміністративні правопорушення. **16.** Ознака адміністративного правопорушення, яка свідчить, що дію чи бездіяльність прямо заборонено адміністративно-правовими нормами. **17.** Різновид умислу, який характеризується тим, що особа усвідомлює протиправність свого діяння, передбачає його шкідливі наслідки і не бажає, але свідомо припускає їх настання.

По вертикалі: **1.** Накладення на правопорушників загальнообов'язкових правил, які діють у державному управлінні, адміністративних стягнень, що тягнуть за собою обтяжливі для цих осіб наслідки матеріального чи морального характеру. **2.** Те, на що посягає правопорушення. **3.** Складова частина об'єктивної сторони, котра характеризує конкретні об'єктивно-предметні умови, в яких вчиняється правопорушення. **4.** Синонім терміна "правопорушення". **5.** Різновид необережності, який характеризується тим, що особа усвідомлює протиправність свого діяння, передбачає шкідливі наслідки, але не бажає їх настання, легковажно намагаючись їх відвернути. **6.** Складова частина об'єктивної сторони, яка є певною територією, де відбувається вчинення адміністративного правопорушення та настають шкідливі наслідки. **7.** Ознака правопорушення, котра свідчить, що адміністративним проступком визнається лише таке діяння, за яке законодавством передбачено застосування адміністративних стягнень. **8.** Форма вини, яка характеризується тим, що особа, яка вчинила правопорушення, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала шкідливі наслідки і бажала їх або свідомо припускала їх настання. **9.** Сукупність встановлених законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, що характеризують діяння як адміністративне правопорушення. **10.** Сторона складу правопорушення, яку характеризують ознаки, що визначають акт зовнішньої поведінки правопорушника. **11.** Складова частина об'єктивної сторони, яка є сукупністю прийомів і методів, що використовується при вчиненні правопорушення. **12.** Об'єкт правопорушення, який характеризує групу однорідних або тотожних суспільних відносин, що охороняються комплексом адміністративно-правових норм. **13.** Різновид умислу, котрий характеризується тим, що особа усвідомлює протиправний характер свого діяння, передбачає шкідливі наслідки та бажає їх настання.

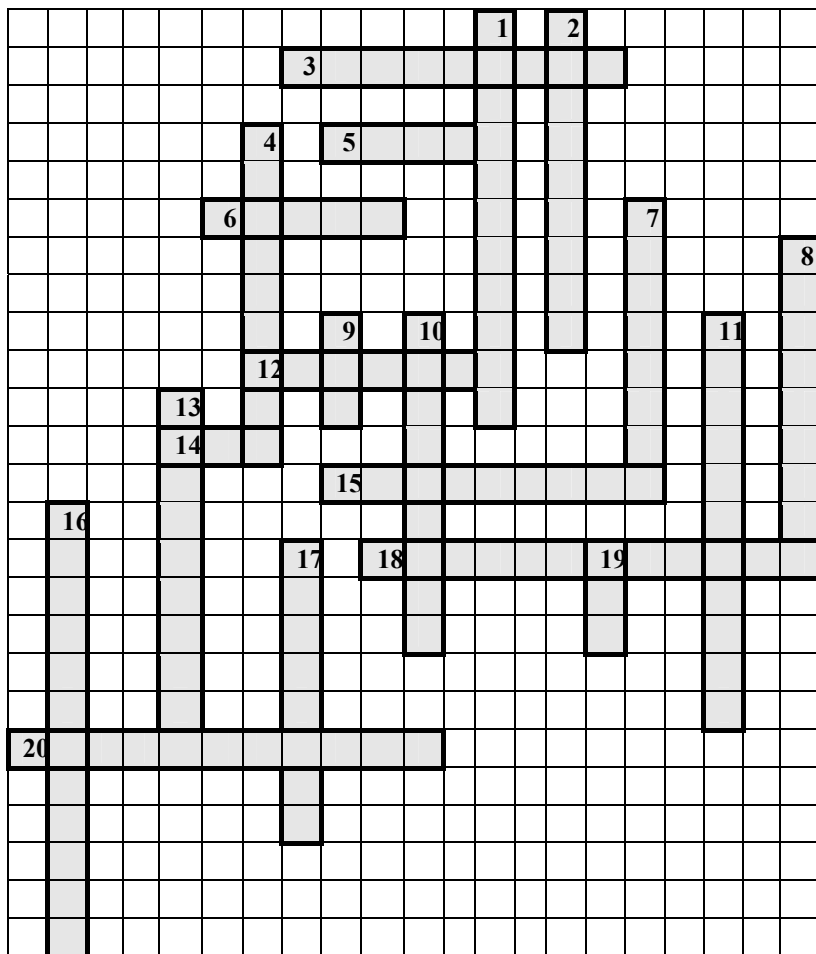

Відгадайте кросворд
“Система та види адміністративних стягнень. Правила
і строки накладення адміністративних стягнень”

По горизонталі: **3.** Позбавлення якого суб’єктивного права пов’язане із накладенням такого адміністративного стягнення, як конфіскація? **5.** Грошове стягнення. **6.** Найсуворіший захід адміністративного стягнення. **12.** Вид суспільних відносин, в яких перебуває суб’єкт, що підлягає такому виду адміністративного стягнення, як виправні роботи. **14.** Строк, після закінчення якого особа вважається такою, що не була піддана адміністративному стягненню. **15.** Якою визначається обставина продовження протиправної поведінки після попередження про її припинення? **18.** Вид адміністративного стягнення, яке полягає в офіційному осуді вчиненого проступку і застереженні правопорушника від його повторення. **20.** Вилучення якого документа свідчить про позбавлення спеціального права водія?

По вертикалі: **1.** Вид адміністративного стягнення, що полягає в примусовій безоплатній передачі майна у власність держави. **2.** Міра покарання суб’єкта адміністративного правопорушення. **4.** Який вид доходу громадянина зазнає відрахувань до 20% у дохід держави? **7.** Форма, в якій виноситься попередження. **8.** Мета застосування адміністративного стягнення, передбачена ст. 23 КУпАП. **9.** Який орган уповноважений накладати таке адміністративне стягнення, як виправні роботи? **10.** Стягнення, яке накладається поряд із основним, що має на меті усунення умов для подальшого вчинення адміністративного правопорушення. **11.** Аналогія судимості в кримінальному праві. **13.** Який вид безоплатних суспільно корисних робіт передбачений законодавством для виконання правопорушником у вільний від роботи, навчання час? **16.** Суб’єкти, до яких не можна застосовувати адміністративні стягнення з причин недосягнення ними певного віку. **17.** Суб’єкт, який не під-

лягає такому виду адміністративного стягнення, як видворення за межі держави. **19.** Скільки місяців передбачає загальний строк давності притягнення до адміністративної відповідальності?

З М І С Т

Вступ.....	3
Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять, самостійної роботи.....	6
Завдання до практичних занять та самостійної роботи.....	8
Тема 1. Предмет, метод, система і принципи адміністративного права.....	8
Тема 2. Державне управління, публічне адміністрування й виконавча влада.....	11
Тема 3. Адміністративно-правові норми і джерела.....	15
Тема 4. Адміністративно-правові відносини.....	21
Тема 5. Громадяни – суб'єкти адміністративного права....	24
Тема 6. Органи виконавчої влади й органи місцевого самоврядування як суб'єкти адміністративного права.....	27
Тема 7. Громадські об'єднання і політичні партії як суб'єкти адміністративного права.....	30
Тема 8. Державні службовці як суб'єкти адміністративного права.....	33
Тема 9. Функції та форми державного управління.....	36
Тема 10. Адміністративно-правові методи державного управління.....	40
Тема 11. Адміністративно-правові режими.....	46
Тема 12. Адміністративний процес: сутність і зміст.....	48
Тема 13. Окремі адміністративні провадження.....	54
Тема 14. Адміністративна юстиція.....	59
Тема 15. Адміністративне судочинство в Україні.....	62
Тема 16. Адміністративна відповідальність. Адміністративне правопорушення, його склад....	65
Тема 17. Система і види адміністративних стягнень. Правила і строки накладення адміністративних стягнень.....	72
Тема 18. Органи адміністративної юрисдикції у справах про адміністративне правопорушення.....	77

Тема 19. Провадження у справах про адміністративні правопорушення. Заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення.....	80
Тема 20. Правові засади і організація управління економікою, соціально-культурним будівництвом та адміністративно-політичною діяльністю.....	90
Контроль знань студентів.....	94
Критерії оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни «Адміністративне право».....	95
Самостійна робота студентів.....	102
Індивідуальна робота студентів.....	102
Програмні питання з навчальної дисципліни «Адміністративне право».....	104
Додатки.....	108

Навчальне видання

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
І РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО”**
(перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень
галузі знань 08 “Право”
спеціальності 081 “Право”)
для студентів 2 курсу денної форми навчання

У к л а д а ч і: БИТЯК Юрій Прокопович,
ГАРАЩУК Володимир Миколайович,
ЗУЙ Валентина Василівна,
БАЛАКАРСВА Ірина Миколаївна,
БІЛЕНСЬКА Дарина Олегівна,
БОЙКО Ірина Володимирівна,
ЗИМА Олександр Тарасович,
ІГНАТЧЕНКО Ірина Георгіївна,
КОВТУН Марина Сергіївна,
ЛУЧЕНКО Дмитро Валентинович,
МАРЧЕНКО Олена Олександрівна,
МАТЮХІНА Наталія Петрівна,
ПИСАРЕНКО Надія Борисівна,
РЯБЧЕНКО Ярослава Степанівна,
СОЛОВІЙОВА Ольга Миколаївна,
СЬОМІНА Валентина Анатоліївна,
ФЕДЧИШИН Сергій Анатолійович,
ЧЕРВЯКОВА Олена Борисівна

Відповідальний за випуск *В. М. Гаращук*

Редактор *Л. В. Русанова*

Комп’ютерна верстка *А. В. Старжинської,
Л. П. Лавриненко*